

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Positiivisen pedagogiikan rooli lasten tunnetaitojen tukemisessa varhaiskasvatuksessa

Pieta Vasarainen

Opinnäytetyö, helmikuu 2024

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2024
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Pieta Vasarainen

Nimeke
Positiivisen pedagogiikan rooli lasten tunnetaitojen tukemisessa varhaiskasvatuksessa

Tiivistelmä

Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa on pedagogiikan suuntaus, jossa painotetaan lapsen omia vahvuuksia sekä voimavarojen löytämistä ja hyödyntämistä. Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli saada selville, millainen on tunnetaitojen kehityksen ja tunnetaitokasvatuksen yhteys positiiviseen pedagogiikkaan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä oli tavoitteena myös tutkia aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen muotoutumista positiivisen pedagogiikan mukaisessa toimintaympäristössä.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tutkimusmenetelmänä toimi kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui yhdestä raporttimuotoisesta tilannekartoituksesta, yhdestä väitöskirjasta, yhdestä kandidaatintutkielmasta, kolmesta opinnäytetyöstä sekä neljästä pro gradu-tutkielmasta. Tutkimusaineiston analyysissa menetelmänä toimi teemoittelu.

Opinnäytetyön tulosten mukaan aikuisen ja lapsen rooli positiivisen pedagogiikan toimintaympäristössä rakentuu luottamukselliseksi, avoimeksi ja turvalliseksi. Tunnetaidot nähdään osana positiivista pedagogiikkaa, ja positiivinen pedagogiikka sekä tunnetaidot ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa.

Kieli
suomi

Sivuja 54
Liitteet 2
Liitesivumäärä 5

Asiasanat
positiivinen pedagogiikka, tunnetaidot, varhaiskasvatus

THESIS
February 2024
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Pieta Vasarainen

Title
The role of positive pedagogy in supporting children's emotional skills in early childhood education

Abstract

Positive pedagogy in early childhood education is a pedagogical approach that emphasizes the child's own strengths and the discovery and utilization of resources. The aim of this thesis was to ascertain the relationship between emotional skill development and emotional education to positive pedagogy in early childhood education. Additionally, the thesis aimed to examine the formation of interactional relationships between adults and children in an environment guided by positive pedagogy.

The thesis was conducted as a qualitative study, utilizing a literature review as the research method. The material for the literature review consisted of one situational survey report, one doctoral dissertation, one bachelor's thesis, three theses, and four master's theses. Thematic analysis was utilized as the method for analysing the research material.

According to the results of the thesis, the role of adults and children in the environment of positive pedagogy is characterized by trust, openness, and safety. Emotional skills are perceived as part of positive pedagogy, and positive pedagogy is strongly interconnected with emotional skills.

Language
Finnish

Pages 54
Appendices 2
Pages of Appendices 5

Keywords
Positive pedagogy, emotional skills, positive pedagogy

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	5
2.1	Varhaiskasvatuksen määritelmä ja tavoitteet.....	5
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka.....	7
2.3	Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa	10
3	Lapsen tunnetaidot	11
3.1	Sosiaalis-emotionaaliset taidot ja niiden kehitys	11
3.2	Tunnetaidot ja tunnesäätely.....	12
3.3	Tunnetaidot varhaiskasvatuksessa	15
4	Positiivinen pedagogiikka.....	16
4.1	Positiivisen pedagogiikan taustaa.....	16
4.2	PERMA- hyvinvointiteoria ja luontevahvuudet	17
4.3	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa.....	19
5	Aiempiä opinnäytetöitä.....	20
6	Tutkimuksen tavoite, tehtävä ja tutkimuskysymykset.....	22
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	22
7.1	Laadullinen aineistolähtöinen tutkimus	22
7.2	Kirjallisuuskatsaus	23
7.3	Aineiston haku ja kriteerit.....	24
7.4	Aineiston analysointi teemoitellen.....	28
8	Tulokset	30
8.1	Sensitiivinen aikuinen	30
8.2	Lapsen tunteiden ja vahvuuksien sanoittaminen	33
8.3	Positiivinen toimintakulttuuri.....	36
9	Pohdinta.....	38
9.1	Johtopäätökset	38
9.2	Luotettavuus ja eettisyys	42
9.3	Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	44
9.4	Jatkotutkimusideat ja hyödynnettävyys.....	46
	Lähteet.....	48

Liitteet

- Liite 1 Tiedonhaku
- Liite 2 Valittu aineisto

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä keskitytään tunnetaitojen tukemiseen varhaiskasvatuksessa positiivista pedagogiikkaa apuna käyttäen. Opinnäytetyössä perehdytään teorian avulla tunnetaitoihin sekä niiden merkitykseen lapselle sekä kuinka tämä näkyy varhaiskasvatuksessa. Käsitteinä avataan myös varhaiskasvatusta sekä positiivista pedagogiikkaa, ja tekstissä käsitellään muun muassa varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavia lakeja ja varhaiskasvatussuunnitelmaa. Valitsin aiheen siksi, koska koen emotionaalisten taitojen ymmärtämisen ja arvostamisen tukevan koko lapsiryhmän hyvinvointia. Jotta varhaiskasvattaja voi tukea lasta näiden taitojen oppimisessa, tulee tämän olla tietoinen emotionaalisten taitojen muodostumisesta sekä osata valita toimivat toimintamallit kyseisen lapsen tai lapsiryhmän tarpeita ajatellen.

Positiivinen pedagogiikka on hyvin ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa, ja positiivisen pedagogiikan keinoin ohjaamisesta tulisi olla enemmän tietoa. Tieto positiivisen pedagogiikan käyttämisestä osana kokopäiväpedagogiikkaa ja tunnetaitojen opettelua tulisi olla laajemmin tiedossa varhaiskasvatuksen parissa työskentelevillä ammattilaisilla. Opinnäytetyöni kohderyhmä on varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät ammattilaiset, jotka voivat opinnäytetyöni kautta saada uusia näkökulmia positiivisen pedagogiikan käyttömahdollisuuksista emotionaalisten taitojen tukemisessa.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä ja tavoitteet

Varhaiskasvatuksen keskiössä on lapsen oppimisen ja kehityksen tukeminen. Terminä varhaiskasvatus on vielä melko uusi, ja varhaiskasvatus- ja päivähoitojärjestelmä on kehittynyt viime vuosina huomattavasti. 1960-luvulla syntyi painetta päivähoiton toteuttamisen uudistamiseksi voimakkaan muuttoliikkeen vuoksi. Lasten päivähoitopaikkojen tarve lisääntyi huomattavasti samassa suhteessa naisten työllistymisen myötä. Jo 1973 voimaan tulleessa päivähoitolaissa määriteltiin päivähoiton tehtäviin sekä sosiaalipoliittinen että kasvatuksellinen

tehtävä. Paljon muutoksia on tapahtunut vuosikymmenten aikana ja vuonna 2013 päivähoito siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvaksi. Myöhemmin 2010-luvulla päivähoitolaki korvattiin varhaiskasvatustalalla sekä nykyisin käytössä ovat uudistetut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila 2022, 23–25.)

Varhaiskasvatuksen toteutusta määrittävät tänä päivänä muun muassa varhaiskasvatustalaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka jokaisessa toimipaikassa tulee huomioida toiminnan suunnittelussa sekä itse toiminnan aikana. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan laaditaan muun muassa sekä paikalliset että lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tehdään varhaiskasvatustalain mukaan, ja sekä varhaiskasvatussuunnitelma että varhaiskasvatustalaki ohjaavat esimerkiksi varhaiskasvatuksen tavoitteita yhdessä. (Opetushallitus 2022, 7.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten välillä. Varhaiskasvatuksessa tulee myös toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa sekä mahdollistaa lapsen myönteisiä oppimiskokemuksia. Tärkeää on muistaa lapsen yksilöllisen tuen tarpeen arviointi, edistää varhaiskasvattajana lapsen kasvuympäristössä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjintää. (Opetushallitus 2022, 14.) Lapsen tulisi myös saada kuulumisen sekä osallisuuden kokemuksia varhaiskasvatukseen osallistuessaan (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 3 §).

Varhaiskasvatuksen toteutuksessa keskeisenä asiana on lapsen edun ensisijaisuus, joka tulee muistaa kaikessa varhaiskasvatuksen sisällä tapahtuvassa toiminnassa (Varhaiskasvatustalaki 540/2018, 4 §). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022, 8–12) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisella tasolla. Tämän lisäksi lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen

kokopäiväpedagogiikkaan. Tästä syystä jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmassa etusijalla ovat lapsen etu ja henkilökohtaiset tarpeet sekä toiveet varhaiskasvatuksen toteutuksesta. Suunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstön ja lapsen omien näkemysten lisäksi myös lapsen huoltajien näkökulma lapsen tarpeista ja kehityksen tukemisesta. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa keskitytään lapsen omiin voimavaroihin sekä huomioidaan muun muassa kielellinen ja kulttuurinen tausta. (Opetushallitus 2022, 8–12.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan voi määritellä suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi, ja se muodostaa varhaiskasvatuksen arvoperustan. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka näkyy kokopäiväisesti lasten hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että pedagogiikka ilmenee kaikissa päivän tilanteissa. Lasten arki varhaiskasvatuksessa tulee rakentaa tukemaan varhaiskasvatustilaisuuksissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä arvolähtökohtia ja tavoitteita. Päämääränä varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa pedagogisessa toiminnassa on tukea lapsen kehittymistä yksilönä sekä antaa lapselle tietoutta ympäröivästä maailmasta ja työkaluja sen tutkimiseen. (Sandberg 2021, 19.)

Suomessa varhaiskasvatuksen pedagogiikka perustuu sosiokulttuuriseen oppimiskäsitykseen. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen tapahtuvat samanaikaisesti arkisten toimintojen ja lapsen tekemien havaintojen kanssa. Sosiokulttuurisessa oppimiskäsityksessä olennaisena osana on lapsen näkeminen aktiivisena vaikuttajana toimintaympäristössään, jolloin lapsi on vuorovaikutuksessa eri ympäristöissä ja yhteisöissä. Suomessa varhaiskasvatus on educare-mallin mukaista, mikä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen pedagogiikassa yhdistyvät opetus ja kasvatus (education) sekä lastenhoito (care.) (Sandberg 2021, 24.) Lapsen oppiminen tapahtuu kokoaikaisesti ja kokopäiväpedagogiikka on siksi varhaiskasvatuksessa erityisen tärkeää. (Kangas, Karlsson & Lastikka 2021, 22.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022, 38–39) kuvataan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa pedagogisen toiminnan viitekehyksen kautta. Varhaiskasvatuksessa toteutettava pedagogiikka on kokonaisvaltaista. Toiminnan tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehykseen kuuluvat muun muassa laaja-alaisen oppiminen, oppimisen alueet sekä lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Kaikki nämä sekä toiminnan arvope- rusta ja oppimiskäsitys tulee ottaa huomioon pedagogisen toiminnan suunnitte- lussa ja toteutuksessa. Koko viitekehyksen keskiössä on kuitenkin oppiva ja hy- vinvoiva lapsi. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa. Lasten omaehtoisen, henkilöstön ja lasten yhdessä ide- oiman sekä henkilöstön suunnitteleman toiminnan tulisi täydentää toisiaan var- haiskasvatuksen arjessa. (Opetushallitus 2022, 38–39.)

Varhaiskasvatuksessa pedagoginen toimintaympäristö rakentuu jatkuvasti uu- desta arjen eri toiminnoissa. Pedagoginen toimintaympäristö rakentuu kussa- kin toimipaikassa eri tavoin riippuen muun muassa tilaratkaisuista sekä lasten eri tarpeista ja toiveista. Pedagogisella toimintaympäristöllä on myös tärkeä rooli lasten kasvatustyöhön liittyvien kulttuuristen peruseriaatteiden ja arvojen kannalta, sillä tuotettaessa varhaiskasvatusympäristöä tuotetaan myös lasten kulttuuria. (Raittila & Siippainen 2022, 291–292.) Fyysisen tilan lisäksi pedago- giikkaan vaikuttavat myös ihmisen oman henkilökohtaisen tulkinnan luoma tila eli jokaisen yksilön kokemat erilaiset käyttötarkoitukset kyseiselle tilalle. Myös yhteiskunnan määrittämät säännöt ja normit ohjaavat lasta tilan käyttäjänä, sillä toimiessaan eri toimintaympäristöissä lapsi tarkastelee muita sekä pohtii, mikä on kuhunkin tilanteeseen sopivaa käytöstä. (Karila & Lipponen 2013, 71.)

Tärkeä osa pedagogiikkaa on lapsen yksilöllisyyden huomiointi, ja se mahdollis- tuu pienryhmätoiminnan harjoittamisella varhaiskasvatuksessa. Pieni ryhmä mahdollistaa lapsen kuulluksi ja nähdyksi tulemisen sekä helpottaa varhaiskas- vatuksessa työskentelevää henkilöstöä keskittymään lapseen yksilöllisemmin ja huomioimaan lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Karila & Lipponen 2013, 89–90.) Tällöin myös varhaiskasvattajat pystyvät paremmin puuttumaan erilaisiin konfliktitilanteisiin sekä auttamaan lasta erilaisissa arjen

toiminnoissa. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka rakentuu neljän eri periaatteen mukaan: lasten näkemysten huomioimisen, ammattilaisen aktiivisen havainnoinnin, toiminnan ja vuorovaikutuksen merkityksen sekä toiminnan mahdollistamisen toimintaympäristöjen virittämisen kautta. (Kangas ym. 2021, 12.)

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka perustuu jatkuvaan havainnointiin ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurilla on suuri vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun. Toimintakulttuurilla tarkoitetaan historiallisesti ja kulttuurisesti muodostunutta toimintatapaa, joka muovautuu yhteisön jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuuriin vaikuttavat myös muun muassa tiedostamattomat asenteet ja toimintatavat, esimerkiksi asenteet eri taustoista tulevia lapsia kohtaan tai erilaiset näkemykset siitä, millainen käytös on sallittua eri sukupuolen edustajilta. Varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta on tärkeää, että työyhteisön toimintakulttuurista puhutaan avoimesti ja pohditaan yhdessä, miten ennakkoluuloista ja negatiivisista asenteista voidaan päästä yli. (Kangas ym. 2021, 168.)

Osallisuuden korostaminen on tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Osallisuudella tarkoitetaan ihmisen kokemusta nähdä ja kuulla tulemisesta omassa ympäristössään. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 20 §) säädetään, että lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja erilaiset toiveet on selvitettävä ja otettava huomioon. Osallisuus ei ole ainoastaan yksilön kokemus, vaan osallisuus voi olla myös yhteisöllinen ilmiö, joka syntyy lasten ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välisen vuorovaikutuksen seurauksena. Osallisuutta vahvistaa myös lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. (Opetushallitus 2022, 32.) Pelkästään lapsen kuuntelu ei kuitenkaan riittävästi tue osallisuutta, vaan osallisuuden korostamisen tulee näkyä käytännön tasolla. Tämä tarkoittaa tavoitteellisia ja konkreettisia tekoja varhaiskasvatuksen henkilöstön puolelta, muun muassa toiminnan järjestämistä sellaiseksi, että se tukee sekä lapsen että koko yhteisön osallisuuden kokemusta. (Kangas ym. 2021, 76.)

Osallisuuden toimintakulttuuri antaa sekä lapsille että koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle tunteen siitä, että tulee nähdyksi ja kuulluksi varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Osallisuus parantaa kokonaisuudessaan yhteisöllisyyttä sekä antaa tilaa uusille ideoille ja toimintatavoille. Varhaiskasvatuksen henkilöstön rooli osallisen toimintakulttuurin ylläpitämisessä sisältää muun muassa lapsen havainnointia, toiminnan dokumentointia sekä keskusteluja lasten kanssa. Henkilöstön saaman tiedon kautta tehdään pedagogisia suunnitelmia ja erilaisia ratkaisuja pedagogiikan toteuttamiseen. Näiden ratkaisujen toteuttamista ja arviointia tulee tehdä yhdessä lasten kanssa. Lasten osallistaminen toiminnan arviointiin on tärkeää, jotta lapset pääsevät antamaan palautetta ja näin vaikuttamaan pedagogisen toiminnan muovautumiseen. (Kangas ym. 2021, 170–171.)

2.3 Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa

Aikuisen reaktioilla lapsen käytökseen on suuri merkitys lapsen sosiaalisuuden kehittymiselle, ja ympäristön reagointi lapsen aloitteisiin vaikuttaa tämän persoonallisuuden kehittymiseen (Keltikangas-Järvinen 2010, 39.) Siksi varhaiskasvatuksessa aikuisen ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella, ja myös sen laadulla, on tärkeä rooli lapsen kehityksen kannalta (Kalliala 2008, 11). Toimivan ja hyvän vuorovaikutussuhteen luomisessa on tärkeää, että lapsi kokee aikuisen vastaavan tämän tarpeisiin, ja aikuinen on lasta kohtaan lämmin ja lapsen saatavilla. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen on hyvä tiedostaa jokaisen lapsen tarve turvallisiin ihmissuhteisiin sekä kiintymyssuhteiden vaikutus lapsen reagoititapaan (Koivula & Laakso 2017, 121). Lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa tukee myös toiminnan lapsilähtöisyys, jossa lasten tarpeet nähdään ensisijaisina, ja tämä otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Lapsilähtöisessä toiminnassa on tärkeää muistaa, että toiminta on kuitenkin aikuisten johtamaa, sillä lapsi ei itse kykene johtamaan tarpeisiinsa vastaavaa toimintaa. Silti aikuisen tulee antaa lapselle vaikutusmahdollisuuksia. Tämä on kirjattuna myös Opetushallituksen (2022, 23) julkaisemassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa näin: ”Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on.” Aikuisen tehtävänä on siis olla läsnä ja huomata lasten

tarpeet, joiden pohjalta toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan. (Kalliala 2008, 17–22.)

Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi sekä saa kokemuksia siitä, että hänen tekemiin aloitteisiinsa vastataan. Vuorovaikutustaidoilla sekä itseilmaisulla ja muiden erilaisuuden ymmärtämisellä on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille (Opetushallitus 2022, 25.) Tämä vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä herkkyyttä reagoida myös lasten sanattomiin viesteihin, kuten lasten kehonkieleen. Aikuisen tulisi myös tunnistaa sekä sanoittaa pelkoa ja ikävää aiheuttavia lapsen tunteita, ja etsiä yhdessä lapsen kanssa ratkaisuja tunnereaktiosta yli pääsemiseksi, esimerkiksi syliin ottamisen kautta (Koivula & Laakso 2017, 121). Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tulee tukea kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. (Opetushallitus 2022, 43.)

3 Lapsen tunnetaidot

3.1 Sosiaalis-emotionaaliset taidot ja niiden kehitys

Lapsen kehittyessä myös sosiaaliset ja emotionaaliset taidot kehittyvät. Sosiaalis-emotionaaliset taidot liittyvät kanssakäymiseen, vuorovaikutukseen sekä yksilön kokemiin tunteisiin ja kokemuksiin, joita kanssakäymisen yhteydessä herää. Varhaislapsuudessa opituilla taidoilla on tärkeä merkitys lapsen hyvinvoinnille, sillä varhaiset kokemukset ovat pohja uuden oppimiselle sekä tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymiselle että myös akateemisille taidoille. (Pihlaja 2018, 142.)

Jo hyvin pieni lapsi suuntautuu toisia kohti ja käyttäytyy hyväntahtoisesti muita kohtaan. Pienellä lapsella sosiaalisuus ei toistaiseksi näy jatkuvana tarpeena olla ihmisten kanssa, mutta lapsi kokee suurta kiinnostusta muihin ihmisiin (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.) Yhteen liittyminen ja vuorovaikutus ovat ihmisen synnynnäisiä tarpeita sekä biologian että psykologian kautta tarkasteltuna.

Nämä tarpeet ovat säilyneet samanlaisina koko ihmishistorian ajan. (Ahonen & Syrjämäki 2022, 200.)

Lapsi tarvitsee hyviä vuorovaikutustaitoja, jotta tämä pystyy kommunikoimaan ja ilmaisemaan omia tarpeitaan ja näkemyksiään. Vuorovaikutukselle tärkeitä taitoja ovat muun muassa vuorovaikutuksen ylläpitäminen sekä vuorovaikutukseen liittyminen. Tasavertaisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten lapsen tulisi pystyä tunnistamaan ja sanoittamaan omia tunteitaan sekä pystyä asettumaan toisen ihmisen asemaan omalle ikätasolleen sopivalla tasolla. Jotta vuorovaikutus pysyy yllä muiden varhaiskasvatuksessa olevien lasten kanssa, lapset joutuvat jakamaan leikeissä erilaisia rooleja sekä leluja. Vuorovaikutukseen liittymistä lapsi puolestaan tarvitsee silloin, kun lapsi haluaa esimerkiksi mukaan muiden lasten aloittamaan leikkiin (Laaksonen 2022, 118.) Vuorovaikutustaitojen opettelussa vertaisten eli toisten lasten kanssa toteutettu vuorovaikutus on keskeisessä roolissa, ja perheen sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulisi tukea näitä taitoja. (Laaksonen 2022, 103–104.)

Vuorovaikutuksen rinnalla puhutaan lapsen sosiaalisuudesta. Sosiaalisuutta pidetään synnynnäisenä piirteenä, jolla tarkoitetaan sitä, että ihminen kokee muiden ihmisen seurana palkitsevana ja tämä vaikuttaa paljon yksilön käytökseen. Tämä näkyy ihmisessä esimerkiksi siten, että emotionaaliset kiintymyssuhteet ovat tärkeitä, ja ihmisellä on tarve tuntea olonsa pidetyksi muiden seurassa. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan yksilön kykyä olla muiden ihmisten kanssa sekä toimia heidän kanssaan yhteistyössä, ja sosiaalisten taitojen oppiminen tapahtuu lapsesta asti kokemuksen sekä kasvatuksen yhdistelmästä (Keltikangas-Järvinen 2012, 49.) Lapsilla sosiaalisuus on sitä, että he kokevat kiinnostusta muiden ihmisten seuraan, sekä on utelias tekemään tuttavuutta uusien ihmisten kanssa (Keltikangas-Järvinen 2010, 36.), ja jo pienellä lapsella on jo tarve solmia tunteisiin pohjautuva vuorovaikutussuhde lasta hoitavaan aikuiseen (Pihlaja 2018, 142).

3.2 Tunnetaidot ja tunnesäätely

Lapsen emotionaalinen kehitys liittyy tunteiden tunnistamiseen, sekä erilaisten tunneilmausten käyttöön ja tulkintaan (Pihlaja 2018, 143). Tunteiden tunnistaminen kehittyy koko lapsuuden ajan, ja kaikkien yksilöiden olisi tärkeää oppia tunnetaitoja, sillä ihmisen tunteet vaikuttavat kaikkeen ihmisen toimintaan yhdessä ajatusten ja kehon toiminnan kanssa. Yksi lapsuuden keskeisimmistä kehitystehtävistä onkin lapsen kyky oppia säätelemään omia tunteitaan. (Avola & Pentikäinen 2019, 148.)

Tunnetaidot koostuvat eri osa-alueista. Tunnetaitoihin kuuluu muun muassa taito tunnistaa, tiedostaa ja toimia omien tunteiden kanssa. Tunteiden tunnistamista kasvattajien tulisi painottaa pedagogisessa toiminnassa esimerkiksi sanoittamalla tunteita näkyviksi, jolloin lapset voivat tunnistaa niitä myös itse. Tunnetaitojen tärkeä osa on myös taito vahvistaa myönteisiä tunteita. Vaikka kielteisetkin tunteet ovat tärkeitä, myönteisiä tunteita tulisi pyrkiä vahvistamaan kielteisten taitojen rinnalle. Tärkeää on myös kielteisten tunteiden hyväksyntä ja ymmärtäminen, sekä vaikeiden tunteiden ratkaisu. Näiden lisäksi tunnetaitokasvatuksessa tulisi kehittää taitoa ymmärtää ja eläytyä toisten tunteisiin, jolloin lapsi voi toimia aidosti myötätuntoisesti ja kokea yhteyttä toisiin ihmisiin. (Avola & Pentikäinen 2019, 150.)

Tunteiden tehtävänä on havainnoida ja arvioida ympäristöstä yksilön hyvinvoinnille hyödyllisiä sekä haitallisia asioita. Hyödyllisiä asioita ovat esimerkiksi läheisyys ja turva, kun taas haitallisia asioita ovat muun muassa fyysinen uhka tai negatiivinen vuorovaikutus. Tämä tunnesysteemi on muovautunut evoluution ansiosta niin, että ihmisen ei tarvitse tietoisesti käyttää tunteitaan erilaisten tulkintojen tekemiseen, vaan tunnesysteemi on automatisoitunut toimimaan kaiken käyttäytymisen taustalla. Tällöin tunteet vaikuttavat kaikkeen ihmisen toimintaan, vaikkei sitä itse tiedostaisikaan. (Pajulahti, Sainio & Sajaniemi. 2020, 28.)

Tunnetaidoilla on suuri merkitys yksilön hyvinvoinnille, sillä hyvät tunnetaidot muun muassa vahvistavat ihmissuhteitamme. Tunnetaidot muun muassa vastaavat yksilön synnynnäisiin ja perimmäisiin tarpeisiin, joita ovat turva ja aitous. Kun ihminen oppii sanoittamaan ja tunnistamaan omia tunteitaan, syntyy aitouden kokemuksia. Turvan tunnetta tunnetaidot puolestaan vahvistavat siten, että

yksilö uskoo itseensä ja omiin kykyihinsä muun muassa tunteiden kannattelijana, eikä tällöin säikähdä vaikeitakaan tunteita, vaan osaa käsitellä niitä turvallisella tavalla. (Trogen 2022, 24.)

Tunnetaidoilla on myös selvä yhteys vuorovaikutustaitoihin. Mikäli ihminen on tietoinen omista tunteistaan, myös toisten yksilöiden tunteita on paljon helpompi ymmärtää ja havaita. Tällöin voi havaita myös ilmapiirin tunnelman vaikutuksen sekä itseensä että muihin ympärillä oleviin ihmisiin. Tunnetaidot lisäävät myös itseluottamusta, sillä tunteiden tarkastelu ja havainnointi auttaa itsensä ymmärtämisessä. Tunteiden alkuperän ja syyn ymmärtäminen antaa vastauksia tietuille tunnereaktioille, ja tietoisuus antaa mahdollisuuden itsensä kehittämiseksi ja tunteiden tietoiselle käsittelylle. (Trogen 2022, 25.)

Tunnesäätelyllä tarkoitetaan yksilön selviytymiskykyä suhteessa eri tunnereaktioihin (Koskinen & Riihonen 2020, 36). Tunnesäätelyn rinnalla puhutaan usein myös itsesäätelystä, joka voidaan rinnastaa tarkoittamaan samaa asiaa. Itsesäätelyllä tarkoitetaan kykyä säädellä omaa toimintaa ja tunteita, ja tämä taito kehittyy lapsen kehityksen ja oppimisen myötä. Tunne- tai itsesäätely nähdään monitahoisena ja mukautuvana taitona, eikä säätely ole muuttumattomana pysyvä ominaisuus. Kyky tunnesäätelyyn vaihtelee lapsuuden eri vaiheissa, ja tunnesäätely kehittyy kasvun myötä (Koskinen & Riihonen 2020, 36.)

Säätely muuttuu jatkuvasti aivojen neurobiologiseen kehitykseen liittyen. Lapsen kehityksessä tunnesäätelyn merkitys korostuu esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi joutuu tasapainoilemaan tunteisiin, ajatteluun ja käyttäytymiseen vaikuttavien sisäisten ja ulkoisten impulssien välillä. Näitä voivat olla muun muassa tilanteet, joissa lapsi kokee jännitystä, pettymystä tai turhautumista. Lapsen on tärkeää oppia säätelämään omia tunteitaan erilaisten tunnetilojen vaihdellessa, jotta pystytään välttämään äärimmäisiä reaktioita, jotka voivat olla haitaksi sekä muille että lapselle itselleen. (Pajulahti, Sainio & Sajaniemi 2020, 27.)

Tunnesäätelyn kehittymiseen vaikuttaa lapsen hermosto ja sen kehitys varhaislapsuudessa, jopa ennen lapsen syntymää. Lapsen hermoston kehitys alkaa jo lapsen ollessa kohdussa, jolloin muun muassa lapsen äidin stressihormonit

vaikuttavat lapseen jo raskausaikana. Stressihormonit vaikuttavat etenkin lapsen tunnesäätelyä käsitteleviin osiin, joten lapsen tunnekehitys alkaa jo ennen syntymää. (Jääskinen 2017, 83.)

Koska tunnesäätelyn kyky liittyy vahvasti lapsen hermoston rakenteeseen, kaikki lapset eivät hermostollisten ominaisuuksien takia kykene samanlaiseen tunnesäätelyyn. Neuropsykiatrisesti oireilevien eli nepsy-lasten kohdalla on tärkeää muistaa, että tunnesäätelyssä voi olla haasteita juuri erilaisten aivojen ja hermorataverkoston takia. Vaikka lapsella ei olisi nepsy-ominaisuuksia, hänellä voi olla erityisherkkyyttä, joka vaikuttaa hänen kykyynsä säädellä reaktioitaan ja kuormituksen määrää eri tilanteissa. Erityisherkkä lapsi tuntee voimakkaasti erilaiset tunteet, sekä kuormittuu herkästi erilaisista ärsykkeistä toimintaympäristössään. Tämä kuormitus voi näkyä ulospäin esimerkiksi itkuisuuden tai raivostumisen muodossa. (Jääskinen 2017, 86–87.)

3.3 Tunnetaidot varhaiskasvatuksessa

Lämpimällä vuorovaikutuksella on suuri merkitys lapsen, koko lapsiryhmän ja työyhteisön hyvinvoinnille varhaiskasvatuksessa. Sensitiivisellä, lämpimällä sekä vuorovaikutussuhteita vahvistavalla pedagogiikalla voidaan luoda laadukasta varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on tärkeää tehtävä luoda lapsille turvallinen ja lämmin ilmapiiri samalla edistäen myös lasten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita. (Ahonen & Syrjämäki 2022. 200.)

Lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi sekä saa kokemuksia siitä, että hänen tekemiin aloitteisiinsa vastataan. Vuorovaikutustaidoilla sekä itseilmaisulla ja muiden erilaisuuden ymmärtämisellä on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille (Opetushallitus 2022, 25.) Tämä vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä herkkyyttä reagoida myös lasten sanattomiin viesteihin, kuten lasten kehonkieleen. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tulee tukea kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. (Opetushallitus 2022, 43.)

Tunnetaitoja tulisi harjoitella jo varhaiskasvatusiässä, sillä kyseiset taidot opitaan vuorovaikutuksessa. Jokainen lapsi tarvitsee myös aikuisen tukea sosiaalis-emotionaalisten taitojen oppimiseen ja harjoittamiseen. Näitä taitoja voidaan harjoitella osana kokopäiväpedagogiikkaa varhaiskasvatuksen arjessa. Lapsille on tärkeää hyvä roolimalli, sillä lapset oppivat sosiaalis-emotionaalisia taitoja havainnoimalla ympäristöään. Tunnetaitojen kannalta olisi tärkeää, että varhaiskasvatuksessa aikuinen olisi aidosti kiinnostunut ja innostunut lasten tarpeista ja heidän toiminnastaan (Köngäs 2019, 172.) Siksi olisikin tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilökunta toteuttaisi lämmintä vuorovaikutustapaa ja tällöin myös pedagogiikan laatu on tärkeässä asemassa (Ahonen & Syrjämäki 2022, 200).

Sosiokonstruktivistisen näkökulman mukaan kaikki se, minkä kanssa lapsi on aktiivisessa vuorovaikutuksessa, vaikuttaa lapsen oppimiseen (Alijoki & Pihlaja 2011, 268). Varhaiskasvatuksessa työskentelevien aikuisten rooli ja vuorovaikutuksen merkitys korostuu tunnetaitojen tukemisessa etenkin silloin, kun lapsella havaitaan haasteita näissä taidoissa tai niiden kehittämisessä. Sosiaalis-emotionaaliset haasteet voidaan havaita muun muassa heikkoutena lapsen sosiaalisessa toiminnassa tai tunne-elämän ilmaisussa. Näitä haasteita voi kuitenkin olla hyvin vaikea määritellä, sillä joillain lapsilla voi olla jokin tyypilliseen kehitykseen kuuluva kriisi. Mahdollista on myös, että varhaiskasvatuksen henkilöstö tulkitsee lapsen eleet ja teot virheellisesti. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisikin osata tulkita lapsen eleitä monelta eri kantilta sekä osata havaita tilanteet, joissa lapsi kaipaa erityistä tukea. Lähtökohtana tulisi olla lapsen yksilöllisyyden ymmärtäminen ja arvostaminen sekä erilaisten tukitoimien käyttö, jotka voivat kohdistua esimerkiksi lapseen itseensä, ryhmän pedagogiseen toimintaan tai monialaiseen yhteistyöhön. (Pihlaja 2018, 141–151.)

4 Positiivinen pedagogiikka

4.1 Positiivisen pedagogiikan taustaa

Positiivisen pedagogiikan juuret löytyvät vahvasti positiivisesta psykologiasta. Tieteenä positiivinen psykologia on melko tuore, ja se sai nykymuodossaan alkunsa professori Martin Seligmanin työn tuloksena 2000-luvun taitteessa. Positiivisen psykologian juuret ovat kuitenkin hyvin vanhat. Jo antiikin aikoina pohdittiin samankaltaisia kysymyksiä ja teemoja, jotka nykypäivänä mielletään positiivisen psykologian teemoiksi. (Leskisenoja 2019, 17.)

Positiivinen pedagogiikka on positiivisen psykologian tieteenalan sisällä syntynyt suuntaus, joka tutkii oppilaiden hyvinvointia kasvatusaloilla. Yleisesti positiivisen pedagogiikan termiä kuulee varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen parissa. Positiivista pedagogiikkaa voidaan pitää yläkäsitteenä niille positiivisen psykologian ohjelmille, joita on raportoitu ja tutkittu tieteellisesti sekä joilla on havaittu vaikutuksia oppilaiden hyvinvointiin. Tiivistetysti positiivinen pedagogiikka yhdistelee positiivisen psykologian tieteellistä perustaa sekä käytännön toimintaan opetuksessa, joiden lopputuloksena on lisätä yksilöiden sekä koulujen hyvinvointia. Yksilöiden hyvinvoinnin lisäksi positiivinen pedagogiikka parantaa oppimistuloksia, sillä hyvinvoivat oppilaat saavat parempia arvosanoja, sekä heidän vuorovaikutustaitonsa paranevat. (Avola & Pentikäinen 2019, 30.)

Käsitteenä positiivinen pedagogiikka on käytössä pitkälti Suomessa, mutta muualla maailmassa puhutaan yleisesti positiivisesta kasvatuksesta. Käsite sai alkunsa Seligmanin toteamuksesta, jonka mukaan hyvinvointia pitäisi opettaa samalla tavalla kuin muitakin perinteisiä kouluaineita. Aluksi positiivinen kasvatusta katsottiin kohdistuvan vain peruskouluopetukseen, mutta monet psykologian tieteenhaarat ovat nykyisin laajentaneet positiivisen kasvatuksen ulottuvan kaikkiin ihmisen opetus- ja kasvatusalueisiin varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen asti. (Leskisenoja 2019, 24.)

4.2 PERMA- hyvinvointiteoria ja luontevahvuudet

Professori Martin Seligman on paitsi vaikuttanut laajalti positiivisen psykologian kehitykseen, myös kehittänyt tiimeineen teorian hyvinvoinnista, josta käytetään nimitystä PERMA. Tämä nimitys on lyhenne englanninkielisistä termeistä positive emotions, engagement, relationships, meaning sekä accomplishment.

Suomennettuna nämä voidaan kääntää tarkoittavan myönteisiä tunteita (P), sitoutumista (E), ihmissuhteita (R), merkityksellisyyttä (M) sekä saavuttamista (A) (Leskisenoja 2019, 68). Nykyisin alkuperäiseen teoriaan on lisätty myös jo olemassa olevien kirjainten lisäksi merkintä +H, joka tulee sanasta Health eli hyvinvointi. PERMA+H- teorian käsitteet ovat hyvinvoinnin osa-alueita, joita vahvistamalla ihminen voi vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa noin 40-prosenttisesti. (Avola & Pentikäinen 2019, 96.)

PERMA-teorian myönteisten tunteiden elementti pitää sisällään muun muassa ilon, tyytyväisyyden ja toiveikkuuden tunteet. Myönteiset tunteet ovat tärkeitä, sillä ne vaikuttavat paljon meidän toimintakykyymme. Teorian toinen elementti, sitoutuminen, käsittelee hyvän olon tunnetta, kun ihminen uppoutuu johonkin hänelle tärkeään asiaan. Sitoutumisen tunteeseen vaikuttavat keskittymisen, kiinnostuksen ja nautinnon tunteet. Sitoutumisen tunne on tärkeä, jotta ihminen saa motivaatiota työskennellä haastavienkin tehtävien äärellä. Teorian elementti ihmissuhteista on tärkeä osa jokaisen yksilön hyvinvointia, sillä muiden ihmisten merkitys on suuri jokaiselle ihmiselle. (Leskisenoja 2017, 56.)

On havaittu, että ihmisen ollessa onnellinen hänellä on usein myös terveitä ihmissuhteita ympärillään. Ihmissuhteissa olennaista onkin niiden laatu, jotta ne palvelevat yksilön hyvinvointia. Merkityksellisyyden elementti antaa suunnan ihmisen elämälle, ja ihmisellä on tärkeä olo omasta olemassaolostaan. Merkityksellisyyden kokemus on aina subjektiivinen kokemus. Viimeinen elementti PERMA-teoriassa on saavuttaminen, ja tähän elementtiin liittyy muun muassa onnistumisen kokemukset, menestys sekä toiveikkuus. Saavuttamisen elementti saa ihmisen pyrkimään eteenpäin ja saavuttamaan itselleen merkityksellisiä asioita. (Leskisenoja 2017, 56.)

PERMA-teorian mukaan jokainen teorian elementeistä tukee ja vahvistaa yksilön hyvinvointia, ja mitä useampia elementtejä yksilölle pystytään tarjoamaan, sitä onnellisempi ja hyvinvoivempi yksio on. Vaikka kaikki osa-alueet tukevat ja ruokkivat toinen toisiaan, jokainen PERMA+H- teorian elementti toimii myös yksin, eli jo yhden osa-alueen tukeminen lisää yksilön hyvinvoinnin tasoa. (Avola & Pentikäinen 2019, 96.) Positiivisen pedagogiikan tutkimuksista käy ilmi, että

PERMA+H- teorian lisäksi kasvatukseen vaaditaan myös yksilön luontevahvuuksia, joiden avulla PERMA-teorian osa-alueet voivat toteutua ja vahvistua. Luontevahvuudet ovat ihmiselle tärkeitä, sillä niiden kautta ihminen voi pyrkiä merkityksellisiin tekoihin sekä tehostaa omaa psyykkistä ja fyysistä terveyttään. On tärkeää, että jo lapsena ihminen pystyisi tunnistamaan omia vahvuuksiaan, sillä se sekä lisää hyvinvointia että toivottujen asioiden saavuttamista. (Avola & Pentikäinen 2019, 98–101.)

Positiivinen pedagogiikka korostaa yksilön vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. PERMA-teoria muodostaa raamit positiivisen pedagogiikan toteuttamiselle eri toimintaympäristöissä, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai kotioloissa. (Leskisenoja 2017, 49.) Varhaiskasvatuksessa kasvattajan tehtävänä on auttaa lasta löytämään omat vahvuutensa ja potentiaalinsa sekä pyrkiä vahvuuksien tietoiseen nostamiseen varhaiskasvatuksen arjessa. Lasten vahvuudet kehittyvät erityisen hyvin erilaisissa arjen toimintaympäristöissä sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla merkityksellisten ihmisten ympäröimänä. (Avola & Pentikäinen 2019, 101.)

4.3 Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Positiivista pedagogiikkaa voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa monin eri keinoin. Positiivisen pedagogiikan kulmakiviin kuuluu tukeminen lapsen omien voimavarojen tunnistamisessa sekä näiden voimavarojen hyödyntämisessä. (Avola & Pentikäinen 2019, 32.) Lapsen vahvuuksien löytäminen on tärkeää, jotta lapsi kokee itsensä arvokkaaksi ja kyvykkääksi yksilöksi. On tärkeää muistaa, että jokainen lapsi on yksilö omine piirteineen ja kiinnostuksen kohteineen. Vahvuuksia tulisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa arjen voimavarana. Kanninen ja Sigfrids (2012, 165–166) viittaavat kirjassaan Martin Seligmanin tutkijaryhmän tekemään tutkimukseen, jossa on löytynyt 24 erilaista vahvuutta, jotka ovat riippumattomia uskonnosta ja kulttuurista. Näitä vahvuuksia ovat muun muassa uteliaisuus, urheus, sinnikkyys, sosiaalinen tilannetaju, ystävällisyys, itsehillintä, reiluus sekä anteeksiantavaisuus. Seligmanin mukaan jokainen terve vastasyntynyt kykenee ilmentämään kaikkia eri vahvuuksia, ja nämä vahvuudet eriytyvät toisistaan lapsen kuuden ensimmäisen ikävuoden aikana. Kasvattajan

tehtävänä on nimetä ja kiittää sekä palkita erilaisia vahvuuksia, jotta lapset oppivat huomaamaan vahvuudet itse. (Kanninen & Sigfrids 2012, 165–166.)

Positiiviseen pedagogiikkaan kuuluvan myönteisen vuorovaikutuksen kulmakivi on taito huomioda ja rohkaista lasta, jotta lapsen itsetunto vahvistuisi. Palautteen tulee kuitenkin olla aitoa, sillä lapset pystyvät helposti havainnoimaan, milloin saatu palaute ei ole ollut aiheellista. Sanallisen kannustuksen ja rohkaisun lisäksi apuna voidaan käyttää myös palkkiota jonkin asian tekemisestä tai esimerkiksi hyvästä vuorovaikutuksesta. Tulee kuitenkin muistaa, että palkkion käyttöä voidaan harjoittaa vasta 3–5-vuotiaille lapsille, sillä tätä nuoremmat lapset eivät vielä kykene ymmärtämään palkkion merkitystä. Nuoremmille lapsille palkkio voi kuitenkin olla esimerkiksi eleiden ja ilmeiden muodossa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 171.)

Varhaiskasvatuksen perusteiden (Opetushallitus 2022) mukainen oppimiskäsitys ja pedagogiikka myötäilevät positiivisen pedagogiikan piirteitä. Varhaiskasvatuksen perusteissa määritellään oppimiskäsitystä muun muassa siten, että jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja myönteiset tunnekokemukset sekä sosiaaliset suhteet edesauttavat oppimista. Onnistumisen kokemukset sekä myönteiset vuorovaikutustilanteet syntyvät aikuisen tukemana, ja positiivinen palaute ja lapsen vahvuuksien löytäminen helpottaa lasta kokemaan onnistuneensa erilaisissa tilanteissa ja tehtävissä. (Opetushallitus 2022, 24.)

Esimerkkejä positiivisen pedagogiikan hyödyntämisestä varhaiskasvatuksen parissa ovat muun muassa Huomaa Hyvä! -sarjan Vahvuusvaris-materiaalit. Huomaa Hyvä! -tuotesarjaan kuuluu erilaisia materiaaleja lapsen luontevahvuuksien löytämiseen ja tukemiseen, kuten toimintakortit sekä kirjallisuutta. (Kaisavuorinen.com, 2022.)

5 Aiempia opinnäytetöitä

Sosiaalis-emotionaalisten taitojen tukemisesta on tehty myös aikaisemmin opinnäytetöitä. Tutustuin Katri Hyvärisen ja Sanna Sankalan opinnäytetyöhön ”Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa”.

Opinnäytetyössä keskitytään varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksiin sosiaalis-emotionaalisten taitojen tukemisesta varhaiskasvatuksen parissa. Hyvärinen ja Sankala toteuttivat opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, ja tutkimusmenetelmänä on ollut kyselytutkimus. Kysely toteutettiin yksilöhaastatteluna Oulussa sijaitsevassa varhaiskasvatuksen toimipaikassa. Tutkimustulosten perusteella voidaan havaita, että sosiaalis-emotionaalisia taitoja tuetaan varhaiskasvatuksessa aikuisten aktiivisella roolilla arjen toiminnoissa, kuten leikin järjestämisessä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessä. (Hyvärinen & Sankala 2010, 3.)

Positiivisen pedagogiikan alalta tarkastelin kahta eri opinnäytetyötä. Ensimmäiseksi tutustuin sosiaalialan tutkinto-ohjelmaan tehtyyn opinnäytetyöhön nimeltä ”Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Opas Touhula Kivitas-kun kasvattajille”, jonka ovat kirjoittaneet Susanna Pihlajaniemi, Hanne Räisänen ja Pauliina Vestergård. Heidän opinnäytetyönsä keskittyy siihen, miten positiivista pedagogiikkaa voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksessa sekä positiivisen pedagogiikan hyötyihin. Opinnäytetyön tuotoksena on luotu positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva opas, jonka tavoitteena on lisätä varhaiskasvattajien tietoa positiivisesta pedagogiikasta sekä antaa konkreettisia vinkkejä sen käyttöön varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. (Pihlajaniemi, Räisänen & Vestergård 2021.)

Pihlajaniemen ym. (2021) oppaan kohderyhmä oli varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset. Oppaalla pyritään herättämään varhaiskasvatuksen työntekijät pohtimaan omia ajatusmallejaan ja toimintatapojaan peilaten niitä positiiviseen pedagogiikkaan. Teoreettiseen viitekehykseen työssä sisältyy myös tunnetaitojen tukemisen sekä Martin Seligmanin PERMA-hyvinvointiteoria. (Pihlajaniemi ym. 2021.)

Toinen tarkastelemani positiiviseen pedagogiikkaan liittyvä opinnäytetyö on Mirva Pihlin sosiaalialan koulutusohjelmaan kuuluva opinnäytetyö ”Positiivinen pedagogiikka. PERMA-teorian mukainen opas varhaiskasvatuksen arkeen.” Pihl perehtyy opinnäytetyössään professori Martin Seligmanin positiivisen psykologian PERMA-teoriaan, jota hän käsittelee positiivisen pedagogiikan sekä

varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Opinnäytetyön aiheena on PERMA-teorian mukainen opas positiivisesta pedagogiikasta, jonka kohderyhmänä on varhaiskasvatuksen henkilöstö. Pihlin opinnäytetyön tuloksena on positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuva opas, jota varhaiskasvatuksen henkilökunta voi hyödyntää omassa ammatissaan. Oppaan tarkoituksena on kertoa positiivisen pedagogiikan pyrkimyksistä ja sen vaikutuksista lasten kasvuun ja kehitykseen. (Pihl 2021.)

6 Tutkimuksen tavoite, tehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on tutkia, miten positiivinen pedagogiikka kytkeytyy emotionaalisten taitojen tukemiseen varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Tavoitteena on ymmärtää positiivisen pedagogiikan hyödyntämismahdollisuudet emotionaalisten taitojen tukemiseen ja harjoittamiseen sekä tehdä näkyväksi positiiviseen vahvistamiseen keskittyvä pedagogiikka. Tavoitteena on myös selvittää varhaiskasvatuksessa työskentelevän aikuisen rooli positiivisen pedagogiikan kautta tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössäni ovat:

1. Miten aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus rakentuu varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan keinoin?
2. Miten aikuinen voi tukea lapsen emotionaalisten taitojen kehitystä varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan näkökulmasta?

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Laadullinen aineistolähtöinen tutkimus

Laadullinen opinnäytetyö on käsitteenä moniulotteinen, ja sitä voidaan määrittellä monin eri tavoin. Laadullinen tutkimus on teoriaan pohjautuva tutkimus, jossa ollaan kiinnostuneita ymmärtämään erilaisia ilmiöitä. Laadullista

tutkimusta voidaan pitää ihmistieteellisenä ja siinä myös tutkijan oma näkökulma vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen. Yksinkertaisimmillaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on aineiston ja analyysin muodon kuvaamista, jota ei tehdä numeraalisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 13.) Nykyisin laadullista tutkimusta ei määritellä ensisijaisesti aineiston keruun kautta, vaan aineiston analyysi on keskeisessä roolissa laadullisessa tutkimuksessa (Sarajärvi & Tuomi, 2018. 75–77).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tärkeässä asemassa, sillä tutkimuksen tulos riippuu pitkälti tutkijan tekemistä tulkinnoista valitusta aineistosta. Tutkimusta ohjaavat väistämättä tutkijan ennakko-oletukset ja intuitiiviset päättelyt, mistä voi olla joissain tilanteissa myös hyötyä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on pohjimmiltaan halu ymmärtää ja selittää tutkittavaa ilmiötä. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 33.) Siksi tutkijan tulisi muistaa, ettei päätä tutkimuksensa lopputulosta ennen aineiston analysointia, vaan on valmis moniin erilaisiin tutkimustuloksiin, joita aineiston analyysissä voi syntyä. Mikäli jättää tutkimuksen lopputuloksen avoimeksi, voi esiin nousta teemoja, joita ei ollut tullut ajatelleeksi tutkimuskysymyksiä muodostaessaan, mutta jotka ovat tutkimuksen lopputuloksen kannalta merkittäviä. (Eskola & Suoranta 1998, 19–20.)

7.2 Kirjallisuuskatsaus

Laadullinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus on metodi ja tutkimustekniikka, jossa tutkitaan jo tehtyä tutkimusta. Sen avulla voidaan koota yhteen tutkimuksien tuloksia, jotka ovat perustana uusille tutkimustuloksille. Tutkimuskirjallisuuteen perustuva kirjallisuuskatsaus on täsmällinen ja toistettavissa oleva menetelmä, jossa tiivistetään ja tulkitaan käytännön asiantuntijoiden valmiina oleva ja julkaistu tutkimusaineisto. Katsauksen tarkoitus ja pääpaino ovat johtopäätöksissä, joita katsauksen tekijä muodostaa käsiteltävästä aineistoista. Kirjallisuuskatsaus perustuu kuitenkin vain tutkimuksiin, joten siinä ei voida hyödyntää muuta luonnollista aineistoa. (Salminen 2011, 3–4.)

Kirjallisuuskatsauksen tekoprosessia voidaan kuvata Finkin mallilla, jota hyödynnän myös omassa opinnäytetyössäni. Finkin malli tarjoaa seitsenvaiheisen jaottelun kirjallisuuskatsauksen tekoprosessista. Mallissa asetetaan ensimmäisenä tutkimuskysymys, jonka jälkeen valitaan kirjallisuus sekä tietokannat, joista tietoa aiotaan etsiä. Kolmannessa vaiheessa valitaan hakutermit, joilla aineistoa etsitään tietokannoista. Nämä voivat olla esimerkiksi sanoja tai fraaseja. Tämän vaiheen tarkoituksena on rajata hakutuloksia siten, että aineisto vastaisi laadittuun tutkimuskysymykseen. Tämän jälkeen hakutuloksia seulotaan asetettujen kriteerien avulla, ja niistä valituista materiaaleista lähdetään muodostamaan itse kirjallisuuskatsausta. Tämän jälkeen viimeinen vaihe kirjallisuuskatsauksessa on tulosten syntetisointi, jossa pyritään tekemään synteesi saaduista tuloksista. (Salminen 2011, 10–11.)

Valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska lähtökohtani oli tehdä kirjallisuuskatsaus tutkien emotionaalisten taitojen sekä positiivisen pedagogiikan yhteyttä toisiinsa. Päädyin tekemään opinnäytetyöni kirjallisuuskatsauksen muodossa, sillä aineiston testihakuja tehdessä löysin opinnäytetyöni aiheesta tarpeeksi materiaalia kirjallisuuskatsauksen laatimiseen.

7.3 Aineiston haku ja kriteerit

Laadulliseen tutkimukseen kuuluu olennaisena osana analysoitavan aineiston keruu. Laadullisen aineiston voi määritellä olevan ilmiasultaan tekstiä sisältävää aineistoa, ja teksti voi olla syntynyt tutkijan aloitteesta tai tutkijasta riippumatta. Tutkijan aloitteesta syntyvät esimerkiksi erilaiset haastattelut ja havainnoinnit, kun taas tutkijasta riippumatta syntynyt aineisto voi olla muuta tarkoitusta varten tehty kirjallinen tai kuvallinen aineisto tai äänimateriaali. Laadullisen tutkimuksen aineiston ei tarvitse olla merkittävän suuri eikä aineiston koko ole oleellisin osa tutkimusta, vaan tulkintojen kestävyydellä ja syvyydellä on suurempi merkitys (Sarajärvi & Tuomi 2018, 85.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen etenemisen myötä, sillä tällöin tutkija jättää auki uusia mahdollisuuksia tutkimuksen eteenpäin viemiselle aineistoista nousseiden

teemojen mukaan. Tutkimuksen tulkinta jakaantuukin koko tutkimusprosessin kokonaisuuteen, ja esimerkiksi tutkimuskysymysten asettelua saattaa joutua arvioimaan uudelleen ja tarvittaessa muuttamaan niitä tutkimuksen edistyessä kohti johtopäätöksiä (Eskola & Suoranta 1998, 15–16.)

Kerätyn aineiston riittävyttä voidaan tarkastella saturaation avulla. Saturaatio tarkoittaa aineiston kylläntymistä, jansen perusajatuksena on, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin tarvittavan teoreettisen kuvion tutkimukselle (Eskola & Suoranta 1998, 63.) Kylläntymistä ei voi saavuttaa, mikäli tutkimuksen tekijälle ei ole selvää, millaista aineistoa ollaan hakemassa. Kun saturaatio on saavutettu, lisäaineiston kerääminen ei näytä tuovan uutta tietoa tutkimuskysymyksen kannalta, vaan aineisto alkaa tuottaa samaa peruskaavaa, (Eskola & Suoranta 1998, 63.) Kylläntymispiste on riippuvainen tutkimuskysymyksestä, eikä saturaatioon vetoamista voi hyödyntää kaikkeen laadulliseen tutkimukseen. Tutkijan täytyy käyttää harkinnanvaraisuutta ja kiinnittää huomiota siihen, halu-aako tutkimuksessaan kuvailla aihetta yhteneväisyyden vai erityispiirteiden kautta. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 87–90.)

Käytin aineiston hakuun eri hakukoneita, muun muassa Melinda-hakukonetta, Finnaa, Julkaria sekä Google Scholaria. Aineiston hakua rajasivat taulukossa 1 listatut mukaanotto- ja poissulkukriteerit. Aineistoni sisäänottokriteereitä ovat, että aineiston on oltava suomenkielinen, aineisto on 2010- luvulla julkaistu tai uudempi, eikä aineisto ole maksumuurin takana, vaan aineisto on vapaasti kaikkien luettavissa. Aineiston tulee myös pystyä vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin ja opinnäytetyön tavoitteeseen. Aineiston keruun jälkeen tarkastelin aineiston riittävyttä alustaviin tutkimuskysymyksiini peilaten. Tämän jälkeen ja tehtyäni testihakuja eri hakukoneilla havaitsin, että materiaalia löytyi tarvittava määrä opinnäytetyötäni varten.

Aineiston mukaanotto- ja poissulkukriteerien lisäksi aineistoani rajaa vaadittu laatu. Aineistoiksi päätyneiden tutkimusten tulosten tuli olla selvästi näkyvillä, ja tutkimuksen aiheen oli kytkeydyttävä varhaiskasvatukseen. Aineistossa tuli olla myös tarkasteltuna tutkimustulosten luotettavuutta, jotta kyseinen aineisto voi päätyä osaksi omaa tutkimustani.

Taulukko 1. Aineiston mukaanotto- ja poissulkukriteerit.

Mukaanottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineiston on oltava suomenkielinen.	Aineisto ei ole suomenkielinen.
Aineisto on uudempi tai 2010-luvulla julkaistu.	Aineisto on vanhempi kuin 2010 julkaistu.
Aineisto on maksuton.	Aineisto on maksullinen.
Aineisto vastaa asettamiini tutkimuskysymyksiin.	Aineisto ei vastaa asettamiini tutkimuskysymyksiin.
Aineisto sopii opinnäytetyön tavoitteisiin.	Aineisto ei sovi opinnäytetyön tavoitteisiin.

Valittu aineisto koostuu tilannekartoituksesta, väitöskirjasta, AMK-tason opinnäytetöistä sekä yliopistoihin tehdyistä pro gradu –tutkielmista ja yhdestä kandidaatintutkielmasta. Kyseiset aineistot ovat valikoituneet mukaanottokriteerien mukaan sekä niissä on perusteltu tutkimustulosten luotettavuutta. Vaikka perinteisesti kirjallisuuskatsauksen aineistona käytetään vain vertaisarvioituja tutkimusartikkeleita, voidaan opinnäytetyössä käyttää myös harmaata kirjallisuutta (Vilkkä 2023, 33.) Harmaalla kirjallisuudella tarkoitetaan kirjallisuutta, jota ei ole vertaisarvioitu. Tähän kategoriaan kuuluvat muun muassa opinnäytetyöt ja väitöskirjat. Kuitenkin harmaata kirjallisuutta hyödyntäessä tulee muistaa arvioida tekstin luotettavuutta. Esimerkiksi opinnäytetyöt ovat arvioitavia töitä (Vilkkä 2023, 33), kuten myös kandidaatin tutkielmat ja pro gradu -tutkielmat. Tällöin aineistoa on kuitenkin arvioitu ennen sen julkaisua, mikä nostaa sen arvoa luotettavuusnäkökulmasta.

Valittu aineisto koostuu eri tyyppisistä tutkimuksista, muun muassa opinnäytetöistä sekä pro gradu-tutkielmista. Aineistossa korostuu varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemukset, ja erityisesti aineiston tutkimuksissa kuuluu varhaiskasvatuksen opettajien ääni. Valittu aineisto käsittelee sekä tunnetaitoja että positiivista pedagogiikkaa. Positiivinen pedagogiikka on vasta hiljattain rantautunut osaksi suomalaista varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, joten aiheesta ei löydy vielä laajasti tutkimusta. Tämän takia valitsemastani aiheesta ei suoraan löytynyt aineistoja, jotka käsittelisivät sekä positiivista pedagogiikkaa että tunnetaitoja, vaan aineistojeni painotus löytyy jommastakummasta teemasta. Tutkimukseni perustuukin siihen, että etsin yhteneväisiä teemoja sekä tunnetaitoja, että positiivista pedagogiikkaa käsittelevien aineistojen välillä. Kaikista aineistoista on kuitenkin havaittavissa molempiin pääteemoihin liittyviä piirteitä, vaikka aineistojen painotukset ovat erilaiset. Tutkimusaineistoni koostui tutkimusten tuloksista sekä johtopäätöksistä. Koottuani tutkimuskysymyksiini vastaavat kohdat yhteen Word-tiedostoon, lopullinen tutkimusaineisto koostui 52 sivusta fonttikoolla Arial. Fonttikokona käytin kokoa 12 ja riviväliä 1,5.

Taulukko 2. Opinnäytetyön aineisto

Nro	Aineiston nimi	Julkaisija ja julkaisuvuosi	Tyyppi
1.	Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa.	Opetushallitus. 2017.	Raportti/tilanekartoitus
2.	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia lapsille kohdistetusta positiivisesta palautteesta.	Moliis, R. 2022.	Pro gradu - tutkielma
3.	Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.	Ranta, S. 2020.	Väitöskirja
	Varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksia aikuisen tuen ja tunnetaitojen		

4.	merkityksestä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa.	Hautamäki, S. 2023	Pro gradu-tutkielma
5.	Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä positiivisesta pedagogiikasta ja luonteenvahvuuksista	Karppinen, J. 2022	Pro gradu-tutkielma
6.	Positiivinen pedagogiikka lapsen tukena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.	Ingberg, C. 2021	Pro gradu -tutkielma
7.	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa.	Bomström, J. & Määttä, N. 2021	Opinnäytetyö
8.	Tunnetaitoja kehittävä sosiaalinen ja psyykinen oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa.	Koponen, J. 2022	Opinnäytetyö
9.	”Positiivinen pedagogiikka on sitä, että sä näet mahdollisuuksia aina siinä missä on hankaluuksia.” Positiivinen pedagogiikka viisivuotiaiden lasten sosioemotionaalisen kehityksen tukena.	Kiljunen, A. & Salmivaara, L. 2020	Kandidaatin-tutkielma
10.	”Saataisiin rakennettua varhaiskasvatuksesta sellainen kivijalka lapselle, että jokainen lapsi ymmärtäisi, hei mä riitän”: Positiivisen pedagogiikan merkitys varhaiskasvatuksessa.	Anttila, S. & Raski, N. 2022.	Opinnäytetyö

7.4 Aineiston analysointi teemoitellen

Päätin käyttää aineistoni analysointiin temaattista analyysia. Päädyin tähän analyysimuotoon siksi, että teema-analyysia voi hyödyntää laadullisessa opin- näytetyössä tarkastelemalla eri teemoja sekä miten ne kytkeytyvät toisiinsa (Vilkkä 2023, 88.) Teema-analyysi tuntui myös eri analyysimuodoista itselleni sopivimmalta aineistooni nähden, koska halusin työskennellä aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen analyysi mahdollistaa sen, että aineistosta nousevat teemat määrittävät työn lopulliset tutkimuskysymykset.

Temaattisessa analyysissa keskeistä on ensiksi tutustua valittuun aineistoon tehden samalla muistiinpanoja (Sarajärvi & Tuomi 2018, 142.) Aloitin oman ana- lyysipolkuni valitsemieni aineistojen huolellisella lukemisella moneen kertaan, jonka jälkeen paneuduin tekstiin tarkemmin. Huolellisen aineistoon tutustumisen jälkeen teema-analyysissa etsitään merkityksellisiä yksiköitä tekstistä, jotka vas- taavat tutkimuskysymykseen (Vilkkä 2023, 88.) Aineistoon tutustumisen jälkeen jatkoin analyysia eteenpäin värikoodaamalla ensiksi aineistosta kaikki opinnäy- tetyöni aiheeseen ja tutkimuskysymyksiin liittyvät ilmaisut tekstistä. Analyysissä on olennaista etsiä merkityksellisiä kohtia asetettujen tutkimuskysymyksen kan- nalta (Koski 2020, 163.) Pidän alustavat tutkimuskysymykset melko avoimina, jotta ne eivät rajaa liikaa aineistosta nousevia teemoja heti aluksi. Tässä kohtaa temaattinen analyysi eroaa sisällönanalyysista, sillä sisällönanalyysissa on usein jo heti analyysin alussa vahva näkemys siitä, mistä ollaan kiinnostuneita (Sarajärvi & Tuomi 2018, 142.) Tutkimuskysymykset tarkentuivatkin lopulliseen muotoonsa siinä vaiheessa, kun olin tutustunut aineistoon huolellisesti ja tulkin- nut omaan opinnäytetyöhöni sopivat teemat valitsemastani aineistosta.

Kun aineistosta oli värikoodattu merkitykselliset yksiköt, koodasin tekstit pelkis- tetympään muotoon taulukon 3 mukaisesti. Muodostin raakatekstin värikooda- tun osion yhteen termiin pelkistetyksi. Tämän jälkeen, kun olin pelkistänyt teks- tin erilaisiin termeihin, siirryin muodostamaan alustavia teemoja. Teema-analyy- sissa merkityksellisistä tekstiyksiöistä pyritään etsimään yhteneväisyyksiä, jonka jälkeen näitä voidaan ryhmitellä alustaviksi teemoiksi (Vilkkä 2023, 89.) Ensiksi muodostin värikoodaamistani osioista pelkistettyjä ilmauksia, jotta ai- neistojen välillä voidaan havaita yhtenevyyksiä tai eroavaisuuksia. Tekstin pel- kistämisen ohella kirjoitin itselleni ylös aiheiden kytköksiä toisiinsa. Aloin

muodostaa havainnollistamisen tueksi käsitekarttoja ja taulukoita, jotka ovat avuksi aineistossa käytettyjen käsitteiden kartoittamisessa (Vilkka 2023, 90.) Käsitekartat auttoivat havaitsemaan eri termien ja asioiden välisiä kytköksiä. Näiden havaintojen perusteella aineistosta nousi selvästi kolme pääteemaa, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini. Taulukossa 3 havainnollistuu koodauksen ja teemojen muodostamisen prosessi. Teemojen muodostuksessa on kuitenkin tärkeä muistaa, että teemojen tulee olla relevantit suhteessa teoriaan (Koski 2020, 165). Siksi olenkin tarkastellut aineistosta nousseita teemoja myös teorian valossa ja arvioinut, ovatko nousseet teemat sekä niihin liittyvä teoriatieto yhteneväisessä linjassa keskenään.

Taulukko 3. Esimerkkejä aineiston koodauksesta ja teemojen muodostuksesta.

Lainaus	Koodaus	Alateema	Teema
"Lapsi alkaa luottamaan, että aikuinen on aina läsnä ja tarvittaessa valmiina auttamaan"	läsnä oleva aikuinen	aito läsnäolo	sensitiivinen aikuinen
"Sensitiivisyyteen sisällytettiin myös myönteinen tapa olla vuorovaikutuksessa. Tällaista vuorovaikutusta on esimerkiksi positii-visen puhutavan mallintaminen ja kaikkien lasten huomioiminen"	myönteinen vuorovaikutus	lämmin vuorovaikutussuhde	sensitiivinen aikuinen
"Opettajien mukaan oli tärkeää, että jokainen lapsi koki tulleen huomatuksi päivän aikana, edes pienen hetken verran."	lapsen huomiointi yksilöllisesti	lapsen tarpeiden yksilöllinen huomiointi	sensitiivinen aikuinen

8 Tulokset

8.1 Sensitiivinen aikuinen

Ensimmäinen aineistosta nouseva teema on aikuisen sensitiivisyys ja sensitiivisen aikuisen piirteet. Tähän teemaan sisältyy esimerkiksi lasten tarpeiden yksilöllinen huomiointi ja pienryhmätoiminta, aikuisen aito läsnäolo sekä lämmin vuorovaikutussuhde aikuisen ja lapsen välillä.

Sensitiiviselle aikuiselle tärkeitä piirteitä nähtiin olevan rauhallisuus (Anttila & Raski 2022; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Koponen 2022; Ranta 2020) ja empaattisuus (Anttila & Raski 2022; Hautamäki 2023; Koponen 2022). Olennaista aikuisen toiminnalle onkin, että aikuinen olisi aidosti läsnä lapsen kanssa, ja on aidosti kiinnostunut kohtaamaan lapset sekä huomioimaan heitä myönteisesti (Moliis 2022). Sensitiivisen aikuisen tulee olla ”erityisen herkkänä, jotta voi vastata ja reagoida lapsen aloitteisiin.” (Ranta 2020.) Sensitiivinen aikuinen nähdään aidosti kiinnostuneena lapsia kohtaan myönteisen olemuksen kautta. Sensitiivisyyteen sisältyy myös aito läsnäolo ja innostus lasten kohtaamiseen sekä lasten myönteinen huomiointi. (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Ingberg 2021; Kiljunen & Salmivaara 2020; Moliis 2022; Ranta 2020.)

Hautamäki (2023) kuvaa aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa merkittäväksi lapsen aidon kohtaamisen sekä kiinnostuksen lapsia ja heidän asioitaan kohtaan. Aikuisen kiireetön ja rauhallinen läsnäolo, lasten kuuntelu ja heidän kysymyksiinsä vastaaminen nähdään tärkeää, sillä se tuo lapsille turvallisuuden tunnetta (Hautamäki 2023). Turvallisuuden tunnetta lapselle nähtiin tuovan myös aikuisen asettamat rajat lapsen toiminnalle (Anttila & Raski 2022.) Lämpimän vuorovaikutussuhteen katsottiinkin sisältävän sekä auktoriteetin että läheisyyden osa-alueita, ja tärkeässä asemassa nähtiin aikuisen toiminnan johdonmukaisuus (Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Ranta 2020).

Aikuisen omalla toiminnalla nähtiin olevan paljon vaikutusta vuorovaikutussuhteen luomiseen lapsen kanssa. Lapsen nähtiin viihtyvän sekä hakeutuvan sellaisten aikuisten seuraan varhaiskasvatuksessa, joiden vuorovaikutus lapsia kohtaan on lämmintä, myönteistä sekä lapsia arvostavaa (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Ingberg 2021; Kiljunen & Salmivaara 2020; Moliis 2022; Ranta 2020).

Mikäli aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde rakoilee ja on heikko, syynä voi olla muun muassa se, että lapsi ei ole saanut myönteistä palautetta aikuiselta (Moliis 2022) tai aikuinen ei ole vastannut kaikenlaisiin lapsen tarjomiin aloitteisiin vaan valikoinut, mihin aloitteisiin haluaa vastata (Ranta 2020.)

Aikuisen on myös tärkeää muistaa oma aktiivisuus vuorovaikutussuhteen muodostuksessa, ja vuorovaikutussuhteen luominen tulisikin olla aikuisen vastuulla (Ranta 2020).

Aikuisen antamalla positiivisella palautteella nähtiin olevan merkittävä rooli aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen rakentumiselle. Lämpimään vuorovaikutukseen kuuluu olennaisena osana positiivinen puhetapa, jota hyödynnetään sekä koko ryhmässä että lapsen kanssa kahdenkeskisissä kohtaamisissa (Moliis 2022.) Puhetapa nähdään siten, että sen tulisi olla lasta kohtaan kaikessa arjessa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa myönteinen (Ingberg 2021). Aikuisen ja lapsen välisen kahden keskiten kohtaamisten nähtiin vahvistavan vuorovaikutussuhdetta lapsen ja aikuisen välillä (Moliis 2022). Sanallisen viestinnän lisäksi varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen kuuluu myös non-verbaalista viestintää, kuten lapsen tasolle asettumista, lapsen omasta tahdosta tapahtuvaa kosketusta kuten halausta, tai sanatonta palautteenantoa esimerkiksi peukun näyttämisen kautta (Anttila & Raski 2022; Karppinen 2022; Moliis 2022; Ranta 2020.)

Pienryhmätoiminta nähtiin aineistossa tärkeänä lasten yksilöllisen huomioinnin näkökulmasta. Pienryhmätoiminnan nähtiin mahdollistavan lapsille helpotusta vuorovaikutussuhteiden luomiseen sekä toisiin lapsiin mutta myös aikuisiin (Anttila & Raski 2022; Ingberg 2021; Opetushallitus 2017; Ranta 2020). Toiminnan eriyttämisessä avainasemassa on varhaiskasvattajan tekemät havainnot lapsen taitotasosta sekä tuen tarpeista, mutta myös pienryhmätoiminnalla nähtiin positiivisia vaikutuksia lapsen oppimiseen: ”Pienryhmätyöskentely koettiin hyvänä työvälineenä, jolloin vuorovaikutussuhteiden määrää pystyttiin supistamaan ja lapset saattoivat ryhtyä helpommin oma-aloitteiseen vuorovaikutukseen toisten lasten ja työntekijöiden kanssa” (Ranta 2020). Lasten yksilölliset tarpeet koettiin hyvin tärkeiksi, ja sensitiivisen aikuisen tehtävänä varhaiskasvatuksessa on huomioida jokaista lasta yksilöllisesti (Anttila & Raski 2022; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Koponen 2022; Moliis 2022; Ranta 2020) sekä käyttää omaa ammatillista osaamistaan arvioidessaan, kenen lapsen aloitteisiin ja tarpeisiin tulee vastata kiireellisimmin (Anttila & Raski 2022; Hautamäki 2023; Ranta 2020). Olennaista kuitenkin on huomioida se, että jokainen lapsi kokee tullessa

nähdyksi ja kuulluksi, vaikka hänen tarpeeseensa ei juuri siinä hetkessä pystyttäisi vastaamaan (Hautamäki 2023; Ranta 2020).

Lämpimällä vuorovaikutuksella nähtiin hyviä vaikutuksia kaikkien lasten hyvinvoinnille, mutta aineistossa korostui myös erityistä tukea tarvitsevat lapset ja heidän tarpeensa: ”Tärkeänä nähtiin se, että jokainen lapsi saisi positiivista palautetta päivän aikana, ja positiivinen palaute nähtiin myös lapsen tukitoimena (Moliis 2022.) Tukea tarvitsevien lasten olisikin tärkeää saada positiivista palautetta ja onnistumisen kokemuksia toiminnastaan erityisesti uuden asian oppimisen aikana, mikä vahvistaa muun muassa lapsen itsetuntoa ja hyvinvointia (Karppinen 2022). Varhaiskasvatuksessa työskentelevältä aikuiselta vaaditaan ”taitoa huomioida lapsen yksilöllisyys ja käyttää kunkin lapsen kanssa juuri hänelle sopivia tuen keinoja.” (Hautamäki 2023.)

8.2 Lapsen tunteiden ja vahvuuksien sanoittaminen

Toisena teemana aineistosta nousi lapsen tunteiden ja vahvuuksien sanoittaminen. Tästä teemasta löytyivät myös tunteiden sanoittaminen ja nimeäminen, vahvuuksien sanoittaminen ja nimeäminen, aikuisen omat tunnetaidot sekä ristiriitatilanteet.

Tunnetaidot korostuivat merkityksellisinä lapsen kehityksen kannalta koko aineistossa (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Kiljunen & Salmivaara 2020; Koponen 2022; Moliis 2022; Opetushallitus 2017; Ranta 2020.) Tunnetaitojen tunnistaminen tapahtuu varhaiskasvatuksen arjessa tunteiden sanoittamisen ja tunnistamisen kautta (Bomström & Määttä 2021; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Kiljunen & Salmivaara 2020; Opetushallitus 2017; Ranta 2020.) Aikuisen kyky tunteiden tunnistamiseen koettiin edellytyksenä lasten tunnetaitojen tukemiseen (Hautamäki 2023). Tunteiden sanoitus on lapsen kehitykselle tärkeää, jotta lapsi oppisi ymmärtämään sekä ennakoimaan omia tunnereaktioitaan (Karppinen 2022). Lapselle on tärkeää painottaa sitä, että vaikka kaikki tunteet ovat sallittuja (Hautamäki 2023; Karppinen 2022; Kiljunen & Salmivaara

2020; Ranta 2020), täytyy tarkastella sitä, miten tunteita näytetään siten, että tunteenpurkaus ei ole muille vahingollista (Karppinen 2022; Ranta 2020). Tunteiden nimeäminen on tunteenpurkauksen aikana tärkeässä roolissa: ”Kun lapsi oppii nimeämään ja tunnistamaan tunteitaan, voidaan kehittää lapsen tunneilmaisua.” (Kiljunen & Salmivaara 2020).

Aineistossa käytettiin sekä tunnesäätelyn (Hautamäki 2023), tunteiden säätelyn (Ingberg 2021; Ranta 2020) että itsesäätelyn (Karppinen 2022; Koponen 2022; Opetushallitus 2017) termejä kuvaamaan aikuisen tai lapsen kykyä säädellä omia tunteitaan osana tunnetaitokasvatusta. Hautamäki (2023) kertoo tunnesäätelystä ennakoivasta näkökulmasta. Ennakoivaa tunnesäätelyä tarvitaan, jotta lapsen tunnereaktiot eivät pääse kasvamaan liian isoiksi (Hautamäki 2023). Tämä tarkoittaa sitä, että aikuinen vaikuttaa tilannetekijöihin ennakoivasti sekä hyödyntää omaa lapsituntemustaan, jolloin hän voi viedä lapsen ennakoivasti pois liian haastavasta tilanteesta (Hautamäki 2023). Itsesäätelyssä tärkeää on, että kaikki tunteet sallitaan, ja opetellaan oikeita keinoja tunteiden purkamiseen (Karppinen 2022). Tunteiden purkamiseen voi olla esimerkiksi nimetty paikka, jossa lapsi saa purkaa tunnetilaansa sekä miettiä keinoja tunteen hallitsemiseksi (Karppinen 2022). Lapsen itsesäätelytaidot nähtiin olevan sidoksissa muiden sosiaalisten taitojen kanssa, kuten osallisuuden ja vertaissuhteiden luomisen kanssa (Koponen 2022).

Aikuisen omat tunnetaidot nähtiin merkittäväksi tunnetaitojen opetuksessa lapsille (Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Ranta 2020). Aikuisen ohjaaman tunnetaitokasvatuksen tavoitteena on, että lapsi kokisi itsensä sekä vallitsevan tunteensa tulevan nähdyksi (Hautamäki 2023). Koettiin myös tärkeäksi, että aikuinen sanoittaa myös omia tunteitaan lapsille (Ranta 2020). Tällöin lapsi kokee, ettei hän ole yksin oman tunteensa kanssa, vaan muutkin kokevat samanlaisia tuntemuksia (Ranta 2020). Koettiin myös tärkeäksi, että aikuinen on rauhallisesti läsnä sekä antaa lapselle huomiota hyväksyvästi (Hautamäki 2023). Rantan (2020) mukaan aikuisen on tärkeä myös havainnoida omien eleiden ja äänensävyjen sekä oman olemuksen vaikutusta koko lapsiryhmään (Ranta 2020). Aikuisen omat tunnetaidot nähtiin erityisen tärkeinä haastavissa tilanteissa, joissa lapsella on voimakas tunnereaktio (Hautamäki 2023). Tällöin aikuinen voi

auttaa lasta tilanteen käsittelyssä esimerkiksi huumorin, lapsen ajatusten toisaalle suuntaamisen tai syliin ottamisen kautta (Hautamäki 2023). Aikuisen tulisi myös tiedostaa sekä omien että lasten tunteiden taustatekijät, sillä sitä pidettiin tärkeänä osana tunnetaitojen opettamista lapsille (Hautamäki 2023).

Lapsen vahvuuksien tunnistaminen ja sanoittaminen koettiin olevan tärkeässä roolissa lapsen kehityksen kannalta (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Koponen 2022; Moliis 2022; Opetushallitus 2017; Ranta 2020.) Lapsen vahvuuksien havainnoinnissa olennaista on aikuisen lapsituntemus sekä lapsen tunteiden tunnistaminen, jolloin aikuinen pystyy myös asettamaan odotukset lapsen käytöstä kohtaan sopivalle tasolle yksilöllisesti (Hautamäki 2023). Aikuisen kartoittaessa lapsen vahvuuksia voidaan huomioida muun muassa lapsen kiinnostuksen kohteet sekä lapsen osaamat taidot, ja tällöin lapsi kokee myös onnistumisen kokemuksia omasta toiminnastaan (Karppinen 2022). Vahvuuksien kautta oppiminen koettiin merkitykselliseksi ja tehokkaaksi (Bomström & Määttä 2021) ja tällöin lapsi saa kokea onnistuvansa, jolla on positiivinen vaikutus lapsen itsetuntoon (Karppinen 2022; Ranta 2020). Lapsen myönteisen minäkuvan kehitys koettiin olevan yhteydessä vahvuuksiin: ”Vahvuuksien tunnistamisella on opettajien mukaan yhteys myös minäkuvaan, sillä lapsi oppii itsestään, taidoistaan ja ominaisuuksistaan.” (Moliis 2022). Vahvuuksien sanoittamisessa koettiin tärkeäksi tuoda esille sitä, että jokaisessa ihmisessä on vahvuuksia, mutta myös muistuttaa siitä, ettei kukaan voi olla hyvä kaikessa (Ingberg 2021; Ranta 2020). Vahvuuksien sanoittamisessa nähtiin myös tärkeäksi toistaa vahvuussanoja usein varhaiskasvatuksessa (Anttila & Raski 2022). Vahvuuksien huomaamiseen konkreettisina menetelminä mainintoja sai Huomaa Hyvä! -materiaalit (Anttila & Raski 2022; Karppinen 2022; Opetushallitus 2017).

Ristiriitatilanteet nähtiin tunnetaitojen harjoittelun kannalta otollisina hetkinä varhaiskasvatuksen arjessa (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Kiljunen & Salmivaara 2020; Moliis 2022; Opetushallitus 2017; Ranta 2020). Tilanteessa, jossa esimerkiksi lasten välille on tullut riita, tilannetta tulisi selvittää ketään syylistämättä (Ranta 2020). Tilanteessa on tärkeää muistaa ratkaisukeskeisyys, jolloin aikuinen on

lasten tukena tilanteen selvittelyssä, mutta ei anna lapsille suoria vastauksia tilanteen ratkaisuksi (Ranta 2020). Aikuisjohteisuuden ei nähty tukevan lasta näissä tilanteissa tunnetaitojen näkökulmasta (Hautamäki 2023). Näissä tilanteissa aikuisen rooli on myös lasten tunteiden sanoittajana (Bomström & Määttä 2021) sekä myönteisen asenteen ylläpitäjänä (Anttila & Raski 2022). Tunteiden käsittelylle on myös muistettava antaa tarpeeksi aikaa (Ingberg 2021), sillä eri lapsilla on yksilölliset tavat ilmaista tunteita sekä oma tahti käsitellä niitä (Hautamäki 2023).

8.3 Positiivinen toimintakulttuuri

Kolmas aineistosta noussut teema on positiivinen toimintakulttuuri. Tähän teemaan sisältyvät myös alateemat: positiivinen ilmapiiri, positiivinen palautteenanto, yhteisöllisyys sekä positiiviset vuorovaikutussuhteet.

Positiivinen ilmapiiri nähtiin lapsen sosioemotionaalista kehitystä tukevana asiana varhaiskasvatuksessa (Bomström & Määttä 2021; Ingberg 2021; Kiljunen & Salmivaara 2020; Koponen 2022; Moliis 2022; Opetushallitus 2017; Ranta 2020). Positiivisen ilmapiirin kerrottiin tukevan lapsia sekä yksilötasolla että koko lapsiryhmänä (Moliis 2022). Positiivinen ilmapiiriin merkittäväksi vaikuttavaksi tekijäksi nimettiin positiivinen palautteenanto (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Moliis 2022). Positiivista palautteenantoa toteutettiin muun muassa kehujen, lapsen kannustamisen ja rohkaisun kautta (Bomström & Määttä 2021; Hautamäki 2023; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Koponen 2022; Moliis 2022; Ranta 2020). Positiiviselle palautteelle tavoiteltavaa on, että lapset omaksuisivat kehuja ja toisten onnistumisten sanoittamisen osaksi omaa toimintatapaansa (Moliis 2022).

Turvallisuus nousi esille tärkeänä osana varhaiskasvatuksen myönteistä ilmapiiriä. Turvallinen ilmapiiri päiväkodissa nähtiin tukevan lasten tunnetaitojen kehitystä (Ingberg 2021; Koponen 2022; Ranta 2020). Ranta (2020) kuvaa hyvää lapsen oppimisympäristöä turvalliseksi, kaikki tunteet sallivaksi sekä positiivisia tunteita tukevaksi. Turvallisen ilmapiirin tulisi myös tukea lapsen yrittämistä rohkeasti, ja antaa tilaa myös epäonnistumisille (Ingberg 2021). Myös

kiireettömyys koettiin kuuluvan positiivisen ilmapiirin luomiseen (Ingberg 2021; Moliis 2022; Ranta 2020). Turvallisuutta lapsille luovat muun muassa selkeät ja johdonmukaiset säännöt ja rajat, sekä varhaiskasvattajien toiminta positiivisen tunteen luomisessa lapsille (Anttila & Raski 2022; Koponen 2022). Yhteiset rajat ja säännöt tulisi olla myös perusteltavissa lapsille (Anttila & Raski 2022).

Positiiviset tunteet ja niiden vahvistaminen koettiin tärkeäksi varhaiskasvatuksessa Anttila & Raski 2022; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Kiljunen & Salmivaara 2020; Moliis 2022; Ranta 2020). Myönteisillä tunteilla nähtiin positiivista vaikutusta lapsen oppimiseen: ”Lapsen kokiessa myönteisiä tunteita, on hänen helppoa ja turvallista opetella asioita omassa tahdissaan.” (Ingberg 2021). Positiivisten tunteiden lisäksi myös positiivisen käytöksen vahvistaminen ja huomaaminen nähtiin merkityksellisenä toimintakulttuurin kannalta (Anttila & Raski 2022; Bomström & Määttä 2021; Ingberg 2021; Kiljunen & Salmivaara 2021; Moliis 2022; Opetushallitus 2017). Kiljunen & Salmivaara (2021) kuvaavat positiivista toimintakulttuuria lasten kanssa iloitsemisena onnistumisista, jonka ”nähdään vahvistavan lapsen toivottua käytöstä, antavan hänelle itselleen keinoja toimia haastavissa tilanteissa, mutta myös antamalla hänelle motivaatiota tulevaan oppimiseen.” Konkreettisesti haluttua käytöstä nähtiin vahvistettavan antamalla positiivista huomiointia toivotusti käyttäytyvälle lapselle, mikä aiheuttaa muissa lapsissa halua toimia samalla tavalla kehujen toivossa (Moliis 2022). Haluttua käytöstä tuetaan myös ohjaamalla lasta toivotun toiminnan pariin välttämällä kielto sanoja (Anttila & Raski 2022; Ingberg 2021; Moliis 2022).

Positiiviseen toimintakulttuuriin sisältyy myös koko varhaiskasvatusyhteisön vuorovaikutussuhteet. Yhteisöllisyyttä nähtiin tukevan yhteisten kokemusten sekä vahvuuksien sanoittaminen ja tunteiden jakaminen lasten kanssa (Ranta 2020). Yhteishenkeä lisäävänä ja ryhmäyttävänä toimena nähtiin lapsille ryhmänä annetut kehut yhteisistä onnistumisista (Moliis 2022). Merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin varhaiskasvatuksessa kuuluu lasten vanhempien kanssa tapahtuva vuorovaikutus (Anttila & Raski 2022; Ingberg 2021; Karppinen 2022; Moliis 2022; Ranta 2020). Tärkeänä nähtiin, että lapsen vanhemmille ei korostettaisi lapsen päivästä kerrottaessa negatiivisia asioita (Moliis 2022; Ranta 2020), vaan lapselle annetaan tämän kuullen positiivista palautetta

hänen huoltajilleen (Karppinen 2022). Positiivisten asioiden nostaminen nähtiin yhteistyön kannalta merkittäväksi (Ranta 2020) positiivisen palautteen ja lapsen perheen kunnioituksen kanssa (Ingberg 2021). Koska huoltajien kanssa tapah-tuneella sujuvalla yhteistyöllä on lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle positiivisia vaikutuksia (Moliis 2022), vanhempien kanssa tulisi pyrkiä siihen, ettei vastak-kainasettelua synny, vaan säilyisi hyvä kasvatusyhteistyö kodin ja varhaiskas-vatuksen välillä (Anttila & Raski 2022).

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, miten positiivinen pedagogiikka kytkey-tyy lasten tunnetaitojen kehitykseen, sekä tarkastella varhaiskasvatuksessa työskentelevän aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta positiivisen pe-dagogiikan näkökulmasta. Aikuisen rooli vuorovaikutussuhteen muodostumi-nessa oli myös tarkastelun kohteena opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöni tutki-musaineisto koostui yhdestä tilannekartoituksesta, yhdestä väitöskirjasta, yh-destä kandidaatintutkielmasta, kolmesta opinnäytetyöstä sekä neljästä pro gradu -tutkielmasta, jotka käsittelivät lasten tunnetaitoja ja/tai positiivista peda-gogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Vaikka aineistot käsittelivät tutkimuskysymys-teni aiheita eri näkökulmista, kaikista aineistoista löytyi yhtäläisiä teemoja. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että tunnetaidot ja positiivinen pedagogiikka ovat kyt-köksissä toisiinsa.

Ensimmäinen tutkimuskysymys koski lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutus-suhteen muotoutumista positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Tutkimusai-neistostani jokainen tutkimus nosti esille aikuisen ja lapsen välisen vuorovaiku-tussuhteen merkityksellisyyden. Tästä voidaan todeta, että aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laadulla on suuri merkitys lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tutkimukseni tuloksissa korostuivat aikuisen sensitiivisyys, joka nähtiin koostuvan aikuisen aidosta läsnäolosta sekä lämpimästä ja myönteis-estä vuorovaikutuksesta lapsia kohtaan. Bomström & Määttä (2022),

Hautamäki (2023), Kiljunen & Salmivaara (2021) sekä Ranta (2020) korostavat lapsen aitoa ymmärrystä osana vuorovaikutussuhteen muodostusta ja ylläpitoa.

Aikuisen ja lapsen vuorovaikutuksen laadun merkityksestä kirjoittaa myös Leskisenoja (2019, 48–50). Hänen mukaansa positiivinen pedagogiikka tuo myönteisiä piirteitä lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen varhaiskasvatuksessa, ja positiivisen pedagogiikan hyödyt ovat erityisen hyvin havaittavissa vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta (Leskisenoja 2019, 49). Vuorovaikutussuhde positiivisen pedagogiikan mukaisesti muodostettuna tapahtuu antamalla lapselle aikaa, sekä olemalla lapsia kohtaan aktiivinen, lämmin ja arvostava (Leskisenoja 2019, 49). Ranta (2020) kirjoittaa myös aikuisen aktiivisesta roolista vuorovaikutussuhteen muodostuksen näkökulmasta: ”Haastatteluissa nousi esille, että opettajan tehtävä oli luoda suhde lapseen”. Myös Koponen (2022) nostaa esille tutkimuksessaan aktiivisen vuorovaikutuksen: ”Kasvattajien toiminnassa esiintynyt sensitiivisyys oli hienovaraista tilanteen tulkintaa, rauhallista läsnäoloa sekä vuorovaikutukseltaan aktiivista silloin, kun lapsi tarvitsi tukea haastavassa tilanteessa tai apua taidon harjoittelussa.” Vuorovaikutuksesta tunnetaitokasvatuksen näkökulmasta kirjoittaa Köngäs (2019, 111). Hän korostaa aikuisen tunneälykkyyttä, ja aikuisen ja lapsen väliseen lämpimään ja tunneälykkääseen vuorovaikutukseen panostamalla lapsen tunneilmaisu vapautuu, sekä aikuisen ja lapsen välillä lisääntyy lempeys ja yhteys (Köngäs 2019, 111.) Aikuisen tunnetaitoja nostetaan tärkeäksi myös tutkimusaineistossani esimerkiksi Ranta (2020), joka painottaa aikuisen itsereflektion tärkeyttä omassa tunneilmaisussaan.

Tutkimustuloksissa ilmeni yhteys sensitiivisen ja lämpimän aikuisen sekä tukea tarvitsevien lasten välillä. Moliis (2022) mainitsee positiivisen palautteenannon merkityksen jokaisen lapsen kohdalla. Hän myös kertoo, miten lapset oppivat hakemaan huomiota ei-toivotulla tavalla, mikäli yhteys aikuisen ja lapsen välillä on heikko (Moliis 2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022, 58) painotetaan lapsen vahvuuksia tukitoimien lähtökohtana, ja jokaisen lapsen tulee tulla kuulluksi omana itsenään. Kannustamisen ja onnistumisen kokemusten merkitystä myös korostetaan (Opetushallitus 2022, 58). Myös Leskisenoja (2019, 50) kirjoittaa positiivisen pedagogiikan vaikutuksesta

erityistä tukea tarvitseviin lapsiin. Hän korostaa, miten erityistarpeisen lapsen käytöksessä voi tapahtua suuria, myönteisiä muutoksia positiivisen ja lämpimän vuorovaikutuksen kautta. Tämä näkyy konkreettisesti esimerkiksi kannustamisen, positiivisen elekielen, rohkaisun sekä hyvien asioiden huomaamisena niissäkin hetkissä, kun se tuntuu vaikealta. (Leskisenoja 2019, 50.)

Anttila & Raski (2022) havaitsivat myös kehollisen viestinnän vaikuttavan myönteisesti lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. He mainitsivat muun muassa katsekontaktin ylläpitämisen tai olkapäälle kosketuksen tuovan lapselle tunteen siitä, että hänet huomioidaan yksilöllisesti (Anttila & Raski 2022). Myös Leskisenoja (2019, 49) huomioi kehollisen viestinnän vuorovaikutuksessa. Lapsen ja aikuisen tiivis ja lämmin suhde näkyy varhaiskasvatuksessa myös fyysisenä kosketuksena muun muassa lapsen tasolle asettumisena lattialle sekä syleilynä (Leskisenoja 2019, 49). Myös tunneilmaisu kehittyy positiivisen pedagogiikan myötä, sillä kun aikuinen on saanut lapsen vahvan ja lämpimän luottamussuhteen, lapsi näyttää ja sanoittaa aikuiselle tarpeensa ja tunteensa. (Leskisenoja 2019, 49.) Tästä voidaan päätellä tunneilmaisun kehityksen olevan yhteydessä myös lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutussuhteeseen.

Toinen tutkimuskysymykseni käsitteli tunnetaitojen ja positiivisen pedagogiikan välistä kytköstä toisiinsa. Tutkimusaineistossani eri tutkimukset käsittelivät aiheeltaan joko tunnetaitoja tai positiivista pedagogiikkaa tai molempia. Kuitenkin sekä positiiviseen pedagogiikkaan että tunnetaitokasvatukseen liittyviä elementtejä löytyi jokaisesta aineistooni päätyneestä tutkimuksesta.

Turvallisuuden tunnetta nostettiin aineistossa olennaiseksi osaksi sekä tunnetaitojen että positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Turvallisuuden tunnetta lapselle nähtiin tuovan lapsen tunteen huomiointi (Hautamäki 2023). Positiiviseen pedagogiikkaan kytkettiin myös vahvasti turvallinen ja positiivinen ilmapiiri, jossa painotetaan lapsen yritteliäisyyttä ja onnistumisia, eikä keskitytä negatiiviseen käytökseen tai epäonnistumisiin (Ingberg 2021). Turvallisen ilmapiirin merkitystä nostetaan esille myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022, 36), jossa painotetaan varhaiskasvatuksen turvallisen ilmapiirin

mahdollistavan tunteiden näyttämisen, ja turvallisessa ilmapiirissä aikuinen tukee lapsen tunnesäätelyä sekä -ilmaisua. Aineistosta nousseita turvallisuuteen liittyviä näkökulmia tukee myös Jääskisen (2017, 84) näkemykset. Hänen mukaansa lapsi tarvitsee turvallisia kokemuksia riittävästi, jotta lapsen tunnesäätely pystyy normaaliin kehitykseen (Jääskinen 2017, 84.) Leskisenoja (2019, 65) kertoo turvallisuuden tunteen kuuluvan osaksi positiivisen pedagogiikan PERMA-teoriaa. Myönteiset tunteet ovat PERMA-teoriaan kuuluva elementti, jolla tarkoitetaan muun muassa onnellisuutta, kiinnostusta sekä turvallisuutta (Leskisenoja 2019, 65). Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että turvallisuuden tunne ja turvallinen varhaiskasvatuksen ilmapiiri ovat osa positiivista pedagogiikkaa, sekä tukevat lapsen emotionaalista kehitystä.

Myönteiset tunteet sekä tunteiden sanoitus ja tunnistaminen nähtiin tärkeänä osana positiivisen pedagogiikan toimintakulttuuria sekä tunnetaitojen tukemista varhaiskasvatuksessa. Hautamäki (2023) kokee tunteiden tunnistamisen olevan edellytyksenä lapsen emotionaalisten taitojen tukemiselle. Myös positiivisten tunteiden merkitys mainittiin tutkimusaineistossani: ”Lapsen kokiessa myönteisiä tunteita, on hänen helppoa ja turvallista opetella asioita omassa tahdissaan (Ingberg 2021). Ranta (2020) painottaa myös, että riitatilanteiden selvittämisen ja vaikeidenkin tunteiden käsittelyn ja sanoituksen ohella lapsille tulisi korostaa ja vaalia myönteisiä tunteita osana positiivisen pedagogiikan toimintakulttuuria. Myönteisten tunteiden merkityksen positiiviselle pedagogiikalle huomaa myös Leskisenoja (2017, 65). Hän kirjoittaa myönteisillä tunteilla olevan positiivisia vaikutuksia muun muassa lapsen ihmissuhteisiin sekä terveyteen (Leskisenoja 2017, 65).

Tunteiden sanoitus ja nimeäminen kulki tutkimusaineistossa käsi kädessä vahvuuspedagogiikkaan kuuluvan vahvuuksien sanoituksen ja nimeämisen kanssa. Moliis (2022) kirjoittaa lapsen hyvien ominaisuuksien huomaamisen ja sanoituksen saavan lapsessa aikaan myönteisiä tunteita. Lasten tiedostaessa omat vahvuutensa sekä sen, että jokainen lapsi harjoittelee jotakin, myös koko ryhmän ilmapiiri muuttuu myönteisemmäksi (Ranta 2020). Anttila & Raski (2020) näkevät tunnetaitojen olevan hyvin lähellä positiivista pedagogiikkaa, ja näistä teemoista voidaan puhua yhdessä. He myös nostavat esille, että pyytäessään

tutkimuksensa haastateltavilta vastauksia positiiviseen pedagogiikkaan liittyen, he saivatkin tunnetaitokasvatukseen liittyviä vastauksia (Anttila & Raski 2020). Myös Sandberg (2021, 174) mainitsee tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukitoimenä lapsen onnistuneen käytöksen sanoittamista ja huomaamista. Tätä voidaan katsoa osaksi positiivista pedagogiikkaa, sillä positiivinen pedagogiikka pyrkii lapsen potentiaalın ja vahvuuksien korostamiseen (Avola & Pentikäinen 2019, 101.) Hyvän huomaamisen lapsessa voi kytkeä suoraan osaksi positiivista pedagogiikkaa Tämä tukee johtopäätöksiä siitä, että nämä termit ovat hyvin lähekkäin, ja niitä käytetään yhdessä.

Johtopäätöksenä voin todeta, että aikuisen ja lapsen välinen lämmin, avoin ja hyväksyvä vuorovaikutussuhde tukee tunnetaitojen kehitystä ja oppimista sekä on olennainen osa positiivisen pedagogiikan toteutusta varhaiskasvatuksessa. Positiivinen pedagogiikka ja tunnetaidot kulkevat termeinä hyvin lähellä toisiaan, mutta johtopäätöksenä tutkimuksestani voin todeta, että positiivinen pedagogiikka ja tunnetaidot ovat vahvasti kytköksissä toisiinsa toinen toistaan tukien ja vahvistaen. Tunnetaitokasvatus siis voidaan katsoa osaksi positiivista pedagogiikkaa.

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää huomioida tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys. Tutkimusta tehdessä pyritään aina mahdollisimman virheettömään lopputulokseen, ja yksittäisessä tutkimuksessa tulee analysoida tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuskysymys on tyypillinen erityisesti tieteeksi kutsutuille teksteille, tutkimuksen luotettavuudessa on kyse tiedeyleisön vakuuttamisesta siitä, että tutkimuksen tiedot ovat valideja ja tutkittuja. (Eskola & Suoranta 1998, 210.) Laadullisessa tutkimuksessa esiin nousee usein luotettavuuteen liittyvät teemat, sillä laadullisen tutkimuksen lopputulokseen vaikuttaa aina myös tutkijan oma analyysi. Totuuden ja objektiivisuuden kysymykset nousevat tällöin tärkeiksi nostaa esille luotettavuutta arvioidessa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 158–161.)

Laadullisen tutkimuksen tutkijan tulee myöntää se, että tutkija itse on tutkimuksen keskeisin tutkimusväline. Tällöin kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden tärkein kriteeri on tutkija itse, ja tutkimusprosessi kokonaisuudessaan vaatii luotettavuuden arviointia. Luotettavuuteen kytkettävissä olevat termit voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään, jotka ovat uskottavuus, varmuus ja vahvistuvuus. Uskottavuus tarkoittaa sitä, että tutkijan tulee tarkistaa, ovatko hänen käsitteellisyytensä ja tulkintansa samassa linjassa tutkimusaineiston kanssa. Tällöin on hyvä myös analysoida tutkimusten siirrettävyyttä. Varmuutta tutkimukseen tuo tutkimukseen ennalta vaikuttavien ennakkoehtojen ottaminen huomioon. Vahvistuvuutta voidaan tarkastella siten, että havainnoidaan vastaavia, samaa ilmiötä tarkastelevia tutkimuksia ja analysoidaan, saavatko omat tulkinnat tukea näistä tutkimuksista. (Eskola & Suoranta 1998, 211–213.)

Luotettavuuden lisäksi tutkijan tulee kiinnittää huomiota laadullisen tutkimuksen eettisyyteen. Tutkimuksen eettisiä ongelmakohtia voivat olla muun muassa tutkimuslupiin liittyvät kysymykset, tutkimusaineiston keruuseen liittyvät ongelmat, tutkimustulosten tiedottaminen sekä tutkimuskohteen hyväksikäyttö ja tutkimukseen osallistumiseen liittyvät ongelmat. (Eskola & Suoranta 1998, 52–53.) Eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevat käsi kädessä, ja uskottavuus perustuu hyvään tieteelliseen käytäntöön. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat muun muassa tutkijoiden noudattavan tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja, kuten rehellisyyttä ja yleistä huolellisuutta. Tutkimuksen tulee myös olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Hyvän tutkijan tulee ottaa huomioon myös muiden tutkijoiden työ ja saavutukset ja omalla työllään kunnioittaa näitä töitä omassa tutkimuksessaan ja tuloksia julkaistaessa. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 147–150.)

Opinnäytetyössäni noudatin edellä mainittuja luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä periaatteita, jotta tutkimukseni noudattaisi hyvän tieteellisen käytännön kriteereitä. Tiedostin oman roolini tutkijana laadullisessa tutkimuksessa ja perehdyin eettisiin ongelmakohtiin tehden työn luotettavuuden ja eettisyyden arviointia koko tutkimusprosessin ajan. Tehdessäni kirjallisuuskatsausta minulla ei myöskään tarvitse olla tutkimuslupia, sillä en haastattele tai havainnoi ihmisiä aineistoa hankkiessani. Aineiston keruussa kiinnitin huomiota

lähdekriittisyyteen, sekä analysointivaiheessa huomioin sen, että omat havainnotoni ovat yhteneväisessä linjassa valitun aineiston kanssa.

Aineiston valinnassa oli tärkeää tarkastella valittujen tutkimusten laatua. Aineistossani on edustettuna raporttimuotoinen tilannekatsaus, useita pro gradu -tutkimuksia ja opinnäytetöitä sekä yksi väitöskirja ja yksi kandidaatintutkielma.

Vaikka kaikki edellä mainituista ovat tutkimuksia, niiden luotettavuutta on hyvä tarkastella ja tiedostaa, mitkä näiden eri tutkimustyyppien erot ovat. Näillä tutkielmilla on kaikilla ohjaajat, jotka ovat oman alansa asiantuntijoita, ja ovat näin ollen tarkastelleet tutkielmia jo tekovaiheessa. Jokaisessa tutkielmassa on myös pohdittu luotettavuutta, menetelmiä ja aineistoa sekä sen analyysiä. Eritasoisiin tutkielmiin tulee toki suhtautua eri tavoin. Pro gradu –tutkielma kirjoitetaan masterivaiheen opinnoissa yliopistossa, eli se on ylemmän korkeakoulututkinnon opinnäytetyö. Se on laajuudeltaan suurempi kuin kandidaatintutkinto tai AMK-opinnäytetyö. Väitöskirja on korkein opinnäyte, joka liittyy tohtorintutkintoon yliopistossa, ja sisältää väitöstilaisuuden. Omassa opinnäytetyössäni tiedostin eri aineistojen erilaisen luotettavuusasteen aineiston tyyppin mukaan, ja pidän pro gradu- tutkielmia ja väitöskirjoja luotettavampina aineistoina kuin kandidaatintutkielmia tai opinnäytetöitä. Kuitenkin luotettavuutta esimerkiksi kandidaatin tutkielmiin ja opinnäytetöiden tuloksiin toivat samankaltaiset tutkimustulokset, kuin korkeampitasoisissa tutkimuksissa. Eri tasoisten tutkimusten samankaltaiset tutkimustulokset tekivät jokaisesta aineistooni kuuluvasta tutkimuksesta luotettavan, mistä johtuen pystyin tarkastelemaan eri tasoisten töiden tuloksia opinnäytetyöni aineistossa.

9.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessini oli todella antoisa ja opettavainen. Koen, että ammatillinen osaamiseni kasvoi tutkimustyön aikana laajasti. Syvensin paljon omaa osaamistani varhaiskasvatukseen ja sen toimintakulttuuriin liittyen, erityisesti positiivisen pedagogiikan sekä tunnetaitokasvatuksen näkökulmasta.

Positiivinen pedagogiikka on itselleni merkityksellinen työskentelytapa, sillä olen oman käytännön kokemuksen kautta nähnyt positiivisella pedagogiikalla myönteisiä vaikutuksia sekä yksittäiseen lapseen, lapsiryhmään että työpaikan ilma-
piiriin. Havaitsin myös, että tunteiden ja vahvuuksien nimeäminen tukee toinen toistaan varhaiskasvatuksen arjessa. Tästä sain ajatuksen tehdä opinnäytetyön tähän aiheeseen liittyen. Opin opinnäytetyöprosessini aikana, miten moninaisia vaikutuksia positiivisella pedagogiikalla on ja sain paljon uusia näkökulmia positiivisen pedagogiikan hyödyntämiseen, muun muassa sosioemotionaalisiin taitoihin, yhteisöllisyyteen liittyen. Opin myös sen, miten tärkeää on koko henkilökunnan sitoutuminen positiivisen pedagogiikan teemoihin, jolloin se saadaan pysyväksi ja kokonaisvaltaiseksi osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

Tunnetaitokasvatus on mielestäni tärkeää lapsen emotionaalisen kehityksen kannalta. Nykypäivänä tunnetaitokasvatukseen panostetaan entistä enemmän, mikä on mielestäni hyvä asia. Opin tunnetaidoista sen, miten tärkeää tunteiden näkyväksi tekeminen sanoittamisen ja nimeämisen keinoin on lapsen emotionaalisen kehityksen kannalta. Mielestäni oli myös mielenkiintoista havaita, miten aikuisen omat tunnetaidot vaikuttavat tunnetaitokasvatuksen laatuun. Siksi mielestäni onkin tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilökunta olisi koulututtanut ja heillä olisi paljon tietoa lapsen emotionaalisen kehityksen eri vaiheista sekä haasteista.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen mutta myös ajoittain raskas prosessi. Opinnäytetyöprosessin vaiheet olivat itselleni täysin uusia, ja opin laadullisen tutkimuksen menetelmistä paljon uutta tietoa. Laadullisen tutkimuksen tekemisessä mielenkiintoista oli aineiston etsiminen sekä valittuun aineistoon paneutuminen. Kun aineiston sisällön alkoi sisäistää usean lukukerran jälkeen, aihe vei mukanaan ja aineiston analyysin tekemiseen syttyi uusi innostus. Oli myös hienoa huomata valitusta aineistosta kylläntymispiste. Aineiston analyysi teemotellen tuntui itselleni luontevalta analyysimenetelmältä, ja teemojen muodostaminen oli kiinnostava työvaihe. Teemojen muodostuksessa haastetta toi teemojen ja alateemojen limittyminen, sillä aiheet olivat todella lähellä toisiaan. Kuitenkin teemojen muodostamisen lähdettyä liikkeelle, koin onnistumisen kokemuksia teemojen nimeämisestä ja muodostamisesta.

Kokonaisuudessaan koen, että opinnäytetyöprosessini kasvatti minua sosiaali- ja varhaiskasvatusalan ammattilaisena. Opinnäytetyöltäni hain lisää ymmärrystä positiivisen pedagogiikan ja tunnetaitokasvatuksen yhtenevyyksiin, sekä tietoa aikuisen roolista osana positiivista pedagogiikan suuntausta sekä tunnetaitoja tukevaa pedagogista toimintaa. Kuten johtopäätöksistäni käy ilmi, löysin tutkimuskysymyksiini vastaukset ja pystyin todistamaan myös itse tekemäni havainnot varhaiskasvatuksen työkentällä todeksi. Opinnäytetyöprosessini sai minut laajentamaan osaamistani varhaiskasvatuksen ammattilaisena ja sosionomin roolissa, ja haluan jatkossa laajentaa omaa tietämystäni varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista lisää.

9.4 Jatkotutkimusideat ja hyödynnettävyys

Positiivinen pedagogiikka on erittäin hyödyllinen pedagogiikan suuntaus, jonka vaikutuksista on tutkimustietoa vielä melko vähän. Kuitenkin jo tämän opinnäytetyön tulokset tuovat ilmi sen, kuinka monipuolisesti positiivista pedagogiikkaa voidaan hyödyntää, sekä kuinka kokonaisvaltaista sen käytön tulisi olla. Siksi positiivisesta pedagogiikasta tulisi olla entistä enemmän helposti hyödynnettävissä olevaa tietoa varhaiskasvattajien arjen ja pedagogisen toiminnan suunnittelun tueksi.

Opinnäytetyöni tuloksissa tulivat esille erityisen tuen tarpeiset lapset sekä se, että he selvästi hyötyvät positiivisen pedagogiikan käytöstä varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Tästä näkökulmasta ei kuitenkaan löydy paljoa tutkittua tietoa, joten tästä näkökulmasta olisi varmasti tarpeellista tehdä laajempaa tutkimusta. Erityisen tuen tarpeiset lapset ovat iso joukko erilaisia lapsia sekä esimerkiksi erilaisia diagnooseja, joten tästä aihepiiristä voi rajata tutkimukseen lapsia esimerkiksi tietyn diagnoosin tai tietyn käytöksen esiintymisen mukaan. Positiivista pedagogiikkaa voisi myös tutkia esimerkiksi valitsemalla tutkimukseen tietynikäisiä lapsia, jolloin saataisiin tietoa positiivisen pedagogiikan vaikutuksista lapsen eri ikäkausina. Opinnäytetyöni aineistossa korostui erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien näkemykset, joten jatkotutkimuksissa voisi myös

korostaa jonkun muun ryhmän näkökulmaa, kuten sosionomien, lastenhoitajien tai lasten vanhempien kokemuksia positiivisesta pedagogiikasta.

Toivon, että opinnäytetyötäni voidaan hyödyntää jatkossa positiivisen pedagogiikan hyötyjen korostamiseen sekä sen hyödyntämiseen osana tunnetaitokasvatusta. Tunteet vaikuttavat kaikkeen ihmisen toimintaan, joten jo varhaiskasvatuksessa tapahtuvalla tunnetaitokasvatuksella on paljon merkitystä yksilön tulevaisuuden kannalta. Positiivisen pedagogiikan hyödyt ovat jo selvästi havaittavissa. Toivottavasti oma opinnäytetyöni voi osaltaan olla edistämässä sitä, että positiivinen pedagogiikka tulisi vakiintuneeksi osaksi koko suomalaista varhaiskasvatusta ja sen pedagogista toimintaa.

Lähteet

- Ahonen, L. & Syrjämäki, M. 2022. Sensitiivinen vuorovaikutus pedagogisen toiminnan perustana. Teoksessa Heiskanen, N. & Syrjämäki, M. Pienet tuetut askeleet – Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-Kustannus. 200–216.
- Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2011. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisen tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 262–275.
- Avola, P. & Pentikäinen, V. 2019. Kukoistava kasvatus: Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing.
- Eerola-Pennanen, P., Raittila, R. & Vuorisalo, M. 2022. Varhaiskasvatus- ja päivähoitojärjestelmän kehitys. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. 22–24.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen, K. & Sankala, S. 2010. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22454/Hyvarinen_Sankala.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 15.2.2023.
- Kaisavuorinen.com. 2022. Huomaa Hyvä! <https://kaisavuorinen.com/huomaa-hyva/>. 2.7.2023.
- Kalliala, M. 2008. Kato Mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kangas, J., Karlsson, L. & Lastikka, A. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! - turva ja tunteet lasten silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Koskinen, M. & Riihonen, R. 2020. Kuinka kiukku kesytetään? Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Laaksonen, V. 2022. Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa: Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

- Pajulahti, R., Sainio, T. & Sajaniemi, N. 2020. Näin tuet lapsen itsesäätelyä – hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pihl, M. 2021. Positiivinen pedagogiikka. PERMA-teorian mukainen opas varhaiskasvatuksen arkeen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/498547/Pihl_Mirva.pdf?sequence=4&isAllowed=y. 20.11.2022.
- Pihlaja, P. 2018. Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) Varhaiserityiskasvatus. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pihlajaniemi, S., Räisänen, H. & Vestergård, P. 2021. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Opas Touhula Kivitaskun kasvattajille. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/504937/POSITIIVINEN%20PEDAGOGIIKKA%20VARHAISKASVATUKSESSA%20-%20OPAS%20TOUHULA%20KIVITASKUN%20KASVATTAJILLE.pdf?sequence=3>. 20.11.2022.
- Raittila, R. & Siippainen, A. 2022. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. 283–292.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? – Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. 1.3.2022.
- Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Trogen, T. 2022. Lempeän kasvattajan opas – Aikuisen itsesäätely ja itsemyötätunto. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018.
- Vilkka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House Oy.

Tiedonhaku

Tiedonhaualusta	Hakusanat	Tulosten määrä	Lähempään tarkaste- luun valittu materiaali	Tutkimusai- neistoon valittu materi- aali
Melinda	sosioemotionaaliset taidot OR sosiaaliset taidot AND emotionaa- liset taidot, tunnetaidot OR tunne- taito	318 689	5	1
Google Scholar	varhaiskasvatus AND itsesäätely AND positii- vinen pedagogiikka AND tunnetaidot AND sosiaaliset taidot OR sosioemotionaaliset taidot	705	20	8
Julkari	varhaiskasvatus AND positiivinen pedago- giikka, varhaiskasvatus AND sosiaaliset taidot	9 47	1	0
Finna	varhaiskasvatus AND positiivinen pedago- giikka AND tunnetaidot OR vuorovaikutustai- dot	160	12	1
Google	varhaiskasvatus AND tunnetaidot and it- sesäätely AND positii- vinen pedagogiikka	2600	6	0

Valittu aineisto

Nro.	Aineiston nimi	Kirjoittaja/julkaisija ja vuosi	Tyyppi
1.	Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa.	Opetushallitus. 2017.	Raportti/tilannekartoit
<p>Kuvaus: Tilannekartoituksessa kartoitettiin lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemista varhaiskasvatuksessa. Julkaisu tuo esiin nykytilannetta sosioemotionaalisten taitojen tukemisesta muun muassa tutkimuksellisten, koulutuksellisten ja menetelmällisten näkökulmien kautta. Tilannekartoituksen materiaali on koottu käyttäen strukturoituja kysymyksiä sekä kirjallisuushakuja. Tutkimuksessa ilmeni muun muassa suuri tarve lisätä interventiotutkimuksia, saada varhaiskasvatukseen lisää henkilöstöä sekä pienemmät ryhmäkoot sosioemotionaalisten taitojen kehityksen tukemiseksi. Myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön peruskoulutukseen kaivataan lisää opetusta sosioemotionaalisten taitojen tunnistamiseen ja kehittämiseen liittyen.</p>			
2.	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia lapsille kohdistetusta positiivisesta palautteesta.	Moliis, R. 2022.	Pro gradu - tutkielma
<p>Kuvaus: Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia lapsille kohdistetusta positiivisesta palautteesta sekä syitä ja tapoja positiivisen palautteen antamiselle. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena fenomenografisella työotteella, ja aineisto on kerätty teemahaastattelujen avulla. Tutkimustuloksissa selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat näkivät positiivisen palautteen vaikuttavan lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin myönteisesti. Positiiviselle palautteenannolle havaittiin myös esteitä, kuten työntekijöiden omat asenteet.</p>			
3.	Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.	Ranta, S. 2020.	Väitöskirja
<p>Kuvaus: Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien toimintaa päiväkodeissa positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Tutkimus on suunnattu niihin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä esiopetussuunnitelman perusteiden osiin, jotka voidaan katsoa yhteneviksi</p>			

<p>positiivisen pedagogiikan sisältöjen kanssa. Tutkimus on toteutettu monimenetelmäisesti, hyödyntäen tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kvalitatiivista tutkimusta ja toisessa vaiheessa kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Kvalitatiivisessa osassa hyödynnettiin strukturoitua kyselylomaketta, jonka avulla haastateltiin varhaiskasvatuksen opettajia. Haastattelujen tarkoituksen oli selvittää, miten positiivisen pedagogiikan sisältöjä toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa. Kvantitatiivisessa osassa tutkittiin, miten laajasti nämä sisällöt ovat käytössä varhaiskasvatuksessa. Tutkimustuloksissa selvisi, että positiivisen pedagogiikan sisältöjä toteutettiin ja tuettiin varhaiskasvatuksessa muun muassa positiivisten oppimiskokemusten sekä lasten autonomian tukemisen kautta.</p>			
4.	Varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksia aikuisen tuen ja tunnetaitojen merkityksestä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa.	Hautamäki, S. 2023	Pro gradu-tutkielma
<p>Kuvaus: Tutkimuksessa haluttiin selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksia aikuisen tuen ja tunnetaitojen merkitystä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiselle. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa aineistona oli kahdeksan varhaiskasvatuksen työntekijän teema-haastattelut, jotka ovat toteutettu TUIKKU-hankkeen yhteydessä. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että aikuiset kokevat sosioemotionaalisten taitojen kannalla merkittäväksi muun muassa aikuisen lämpimän vuorovaikutuksen sekä tunnesäätelyn ja lapsen tunteiden hyväksymisen sekä ymmärtämisen.</p>			
5.	Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä positiivisesta pedagogiikasta ja luontevahvuuksista.	Karppinen, J. 2022	Pro gradu-tutkielma
<p>Kuvaus: Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajat näkevät positiivisen pedagogiikan luontevahvuuksien kautta tarkasteltuna, sekä miten opettajat toteuttavat varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan elementtejä. Tutkimuksen toteutuksessa käytettiin haastattelututkimusta, johon vastasi neljä varhaiskasvatuksen opettajaa. Tutkimustuloksissa havaittiin, että vahvuuksien hyödyntämisellä on positiivisia vaikutuksia muun muassa lapsen motivaatioon ja oppimiseen, ja vahvuuksien kautta nähtiin voivan oppia uusia taitoja. Tutkimustuloksissa selvisi myös, että vahvuudet antavat lapselle kokemuksen nähdyksi tulemisesta, ja lapsen vahvuuksia ja niiden kehittymistä tulisi tukea varhaiskasvatuksessa.</p>			
6.	Positiivinen pedagogiikka lapsen tukena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.	Ingberg, C. 2021	Pro gradu-tutkielma

<p>Kuvaus: Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemyksiä positiivisen pedagogiikan toteuttamisesta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ryhmissä, sekä haluttiin selvittää positiivisen pedagogiikan merkitystä tuen tarpeisten lasten näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka sähköiseen kyselylomakkeeseen vastasi 32 varhaiskasvatuksen opettajaa ja erityisopettajaa, jotka hyödyntävät positiivista pedagogiikkaa työssään. Tutkimustuloksissa selvisi, että positiivista pedagogiikkaa hyödynnettiin monipuolisesti varhaiskasvatuksessa, esimerkiksi positiivisten vuorovaikutussuhteiden kautta sekä aikuisen ja lapsen välillä että lasten kesken. Positiivisen pedagogiikan nähtiin myös parantavan lapsen minäkuvaa sekä lisäävän oppimismotivaatiota.</p>			
7.	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa.	Bomström, J. & Määttä, N. 2021	Opinnäytetyö
<p>Kuvaus: Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä tilannekartoitusta Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen tilanteesta positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena Webropol-kyselyn avulla, ja kyselyllä haluttiin muun muassa saada selville, miten ja minkä verran Tornion kaupungin varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät positiivisen pedagogiikan elementtejä työssään, sekä tutkia, miten tuttu positiivisen pedagogiikan pedagoginen suuntaus on. Tutkimustuloksissa selvisi muun muassa se, että kaikki kyselyyn vastanneet opettajat halusivat käyttää työssään positiivista pedagogiikkaa. Positiivisen pedagogiikan ideologia nähtiin tutuna, ja positiivisen pedagogiikan hyötyjä katsottiin olevan esimerkiksi lapsen ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa.</p>			
8.	Tunnetaitoja kehittävä sosiaalinen ja psyykinen oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa.	Koponen, J. 2022	Opinnäytetyö
<p>Kuvaus: Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö tukee lasten tunnetaitojen kehitystä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena käyttäen kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tutkimuksen aineisto koostui neljästä tutkimuksesta sekä kolmesta tutkimusartikkelista. Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että tunnetaitoja tukee oppimisympäristö, jossa lapset saavat positiivista palautetta ja kokevat turvallisuuden tunnetta. Aikuisen toiminnalla nähtiin vaikutusta oppimisympäristön muodostamiseen esimerkiksi toiminnan suunnittelun, sensitiivisen vuorovaikutustavan sekä osallisuuden kokemusten mahdollistamisen kautta.</p>			
9.	”Positiivinen pedagogiikka on sitä, että sä näet mahdollisuuksia aina siinä missä on hankaluuksia.”	Kiljunen, A. &	Kandidaatintutkielma

	Positiivinen pedagogiikka viisivuotiaiden lasten sosioemotionaalisen kehityksen tukena.	Salmivaara, L. 2020	
<p>Kuvaus: Kandidaatintutkielman tarkoituksena oli tutkia, miten varhaiskasvatuksen työntekijät näkevät positiivisen pedagogiikan, sekä selvittää, miten positiivisen pedagogiikan keinoin voidaan tukea viisivuotiaiden lasten sosioemotionaalisten taitojen kehitystä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa aineisto kerättiin puolistrukturoitujen yksilohaastatteluiden kautta kolmelta tamperelaiselta varhaiskasvatuksen erityisopettajalta. Tutkimustulosten mukaan positiivista pedagogiikkaa voidaan hyödyntää sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa muun muassa toivotun käytöksen vahvistamisella sekä hyväksyvän ilmapiirin luomisella. Positiivisen pedagogiikan hyödyntämisellä sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa nähtiin myös vaikutuksia esimerkiksi lapsen sosiaaliseen asemaan sekä hyvinvointiin.</p>			
10.	"Saataisiin rakennettua varhaiskasvatuksesta sellainen kivijalka lapselle, että jokainen lapsi ymmärtäisi, hei mä riitän": Positiivisen pedagogiikan merkitys varhaiskasvatuksessa.	Anttila, S. & Raski, N. 2022.	Opinnäyetyö
<p>Kuvaus: Opinnäytetyössä haluttiin tutkia positiivisen pedagogiikan merkitystä sekä sen toteutusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja se tehtiin yhteistyössä Seinäjoen kaupungin kanssa. Tutkimusaineisto muodostui puolistrukturoitujen haastattelujen kautta kerätystä aineistosta, sekä havainnoimalla yhtä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen lapsiryhmää, jossa positiivinen pedagogiikka on käytössä. Haastatteluihin osallistui seitsemän varhaiskasvatuksen työntekijää, joista neljä oli varhaiskasvatuksen opettajaa, kaksi lähihoitajaa sekä yksi lastenhoitaja. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että positiivisella pedagogiikalla nähtiin olevan myönteisiä vaikutuksia muun muassa oppimisilmapiirille, lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä varhaiskasvatustyön työilmapiirille.</p>			